

תורה אור • פרשת חיי שרה • מאמר 1

עניין שדה המכפלה

האלוקות מגיעה אל העולם הנברא רק באמצעות לבושים והשתקפויות: הה"א
הכפולה של המכפלה, המאכל של שבת והמצוות שמלבישות את הנשמה. אך מאחר
שלבושים אלה נובעים מרצונו של ה' עצמו, מה שנעשה באמצעותם למטה מגיע
למעלה מן האור הגלוי של העולם הבא.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/torah-ohr/chayei-sarah/1/

הנקודה

האלוקות מגיעה אל העולם הנברא רק באמצעות לבושים והשתקפויות: הה"א הכפולה של המכפלה, המאכל של שבת והמצוות שמלבישות את הנשמה. אך מאחר שלבושים אלה נובעים מרצונו של ה' עצמו, מה שנעשה באמצעותם למטה מגיע למעלה מן האור הגלוי של העולם הבא.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר הראשון פותח בתפילת שיר השבת לגלות את סודם של שנים-עשר הכיכרות "כפילא וקלישא", ובמערות המכפלה, הה"א האחרונה הכפולה של שם ב"ן. הוא מסביר את עניין האכילה: בימות החול המאכל מתברר ומתרומם, ונעשה ללב ולמוח שעובדים את ה', בעוד התאוה שבו – אחיזת הקליפה – מתרוקנת; בשבת מתגלה שורשו העליון של המאכל בתוהו, וחיות נמשכת ממנו אל הנשמה, בלי פסולת. ואילו החגים, שבהם הותרו מלאכות הקשורות למאכל, זקוקים לתיקון של שימוח העניים. השפע נמשך "קלישא", כשיו"ד נמשכת לתוך וי"ו, ו"כפילא", כשהכוח הנסתר של הה"א העליונה מתגלה כה"א שנייה; לעתיד לבוא תתגלה הה"א העליונה עצמה. המאמר השני שואל כיצד שעה של מעשים טובים יכולה להיות טובה מכל העולם הבא, ומשיב שהתורה והמצוות, ששורשן ברצון ה', נעלות מן הזיו שממנו נהנים שם, והן משמשות לו לבושים, כדוגמת הענן של משה. החלק האחרון עוסק באהבה שבקריאת שמע, בלימוד התורה ובברכות.

מבנה

1	הה"א הכפולה ושאלת האכילה	¶11-2
	הכיכרות "כפילא" שבשיר השבת ומערות המכפלה כה"א כפולה; המאכל נעשה לדם שמזין את הלב והמוח	
2	בירור המאכל בימות החול ועונג השבת	¶13-6
	בימות החול האדם מברר את המאכל ומסלק את אחיזת הקליפה; בשבת מתגלה שורשו העליון של המאכל בתוהו, והוא מזין את הנשמה מלמעלה	
3	אין פסולת בשבת; החגים והעניים	¶17-8
	"זבל חגים" שבזוהר, ולא של שבת: הבירור מותיר פסולת, ובחגים השמחה שמשתפים בה את העניים ממתיקה את הדין	
4	קלישא וכפילא, עכשיו ולעתיד לבוא	¶19-11
	היוד נמשכת אל הווי"ו; הה"א העליונה הבלתי מוגבלת יכולה לרדת רק באמצעות המילוי הנסתר שלה, הה"א השנייה, עד לעתיד לבוא, שבו תתגלה היא עצמה	
5	מדוע שעה של מעשים טובים גדולה מן העולם הבא	¶12-13
	על הפסוק "ואברהם זקן בא בימים": אם המצוות הן רק לבושים לעולם הבא, כיצד הן יכולות להיות גדולות ממנו	
6	החיות הנסותרת והזיו הגלוי	¶14-17
	החיות האלויות שבעולמות נסותרת ומשקפת את ענוותנותו של ה'; העולם הבא הוא השגה גלויה של עצם זיו	

7	לבושי הנשמה, כענן של משה	¶18-19
	נשמה נבראת משיגה אלוקות באמצעות לבושים ששורשם ברצון ה'; לכן התורה והמצוות נעלות מן העולם הבא ובה בעת הן הדרך ליהנות ממנו.	
8	האהבה שבקריאת שמע וכלימוד התורה	¶20-24
	ההתבוננות בביטול העולמות מעוררת אהבה, הנמשכת אל לימוד התורה, המאחד את הנשמה עם ה'; ה' מפריד מן האדם את הטוב ואת הרע שבתוכו.	
9	הברכות והדירה למטה	¶25
	"ברוך אתה" ממשיך את הוי' לידי גילוי; ההשתחויה מבטאת ביטול ומגיעה אל הלב, משום שה' רוצה דירה בתחתונים.	

מושגים

בירור הפרדה והעלאה של ניצוצות הקדושה שבדברים גשמיים, ובעיקר במאכל, באמצעות השימוש בהם לעבודת ה'. כפילא וקלישא כפילא וקלישא – "כפול ודק": שני אופנים של המשכת אור אלוקי – הה"א המתגלה באמצעות המילוי שלה, והי"ד הנמשכת אל הווי"ו. מילוי האותיות המשמשות לכתובת שמה של אות; הן מבטאות את מה שנסתר בתוך האות ומביאות אותו לידי גילוי.	שבירת הכלים שבירת הכלים הראשונים בעולם התוהו, שבעקבותיה נפלו ניצוצות לתוך דברים גשמיים, כגון מאכל. זיו השכינה זיו השכינה – זיו, ולא עצמותו. לבושים לנשמה לבושים לנשמה – לבושים לנשמה. דירה בתחתונים דירה בתחתונים – דירה בתחתונים.
--	--

הה"א הכפולה ושאלת האכילה

1 (ענין שדה המכפלה)

(ענין שדה המכפלה)

כותרת, שאינה חלק מדבריו של אדמו"ר הזקן עצמו: המאמר עוסק במערת המכפלה, המערה הכפולה שקנה אברהם בפרשת השבוע כמקום קבורתה של שרה. פירוש השם "מכפלה" הוא "כפולה", והרעיון הזה של כפילות עומד ביסודו של המאמר הראשון כולו.

2 יגלה לן טעמיה^{1,2} כו'. הנה מילוי ה' היא בה' אחרת והיא בחי' כפילא כנודע מענין מערת המכפלה שהיא ה' אחרונה דשם ב"ן³ כו'.

"יגלה לן טעמיה" וכו'. הנה, מילוי הה"א הוא בה"א אחרת, והיא בחינת כפילה, כידוע מענין מערת המכפלה, שהיא הה"א האחרונה של שם ב"ן וכו'.

מילות הפתיחה הן מתוך שיר של שולחן שבת, המבקש מה' לגלות את סודם של שנים-עשר הלחמים המונחים לסעודת שבת, ומתאר אותם כ"כפולים ודקים". אדמו"ר הזקן מתחיל מן המילה "כפולים": כאשר כותבים את האות ה"א במילואה, שמה נכתב עם ה"א נוספת (ה"ה). כפילות זו היא כפילה, אותה מילה שממנה נגזר השם מכפלה; ובקבלה מערת המכפלה מתאימה לה"א האחרונה של שם ב"ן, צורת שם בן ארבע אותיות שכתובתה במילוי עולה בגימטריה ל-52.

והענין יובן בהקדים להבין ענין האכילה כי הנה עיקר האכילה להיות כי מן המאכל נעשה

והענין יובן בהקדמת ביאור ענין האכילה, כי הנה עיקר האכילה הוא שמן המאכל נעשה

לפני שהוא מסביר את הה"א הכפולה, הוא מניח יסוד: מה האכילה פועלת למעשה

חלב ודם והדם הוא הנפש⁴ וחיות האדם שמקבל הכבד הדם מן המאכל ושולח ללב ולמוח דתלת שליטין אינון^{5,6} בעלמא כבדא ולבא ומוחא כו'.⁷

חלב ודם; ו"הדם הוא הנפש" וחיות האדם, שהרי הכבד מקבל את הדם מן המאכל ושולח אותו ללב ולמוח, שכן "שלושה שליטין הם בעולם: הכבד, הלב והמוח" וכו'.

המאכל נעשה לחלב ולדם, והתורה עצמה אומרת "הדם הוא הנפש", כלומר הוא נושא את חיות האדם. הכבד מקבל את הדם מן המאכל ושולח אותו ללב ולמוח, אשר יחד עם הכבד נקראים שלושת "שליטין" הגוף.

בירור המאכל בימות החול ועונג השבת

3 ועייז מתעלה המאכל שנעשה ממנו לב ומוח האדם ועייז מתחזק לבו ומוחו בעבודת ה' שבלבו בהתלהבו' כרשפי אש שנעשה בכח האכילה⁸ שבלא אכילה היי מתחלש כו'.

ועל ידי כך המאכל מתעלה, שהרי ממנו נעשים לבו ומוחו של האדם; ועל ידי כך לבו ומוחו מתחזקים בעבודת ה': בלבו, בהתלהבות כרשפי אש, שבאה מכוח האכילה, שכן בלא אכילה היה נחלש וכו'.

המאכל שנעשה לדם נעשה חלק מלבו ומוחו של האדם, וכך המאכל עצמו מתעלה. לבו עובד כעת את ה' ברגש לווהט, והכוח לכך בא מן הסעודה; בלא מזון היה נחלש.

וגם מוחו נעשה חזק להתבונן בגדולת ה' כו' וזהו ענין בירור שמן המאכל נעשה אדם.

וגם מוחו מתחזק להתבונן בגדולת ה' וכו'. וזהו ענין הבירור: שמן המאכל נעשה אדם.

גם שכלו מקבל כוח להתבונן בגדולת ה'. זהו פירושו של "בירור": המאכל, שהוא דבר נמוך, מתברר ומתעלה עד שנעשה חלק מאדם העובד את ה'.

אך כ"ז הוא בימות החול אבל בשבת בורר אסור אלא האכילה היא יותר עליונה⁹ בבחי' המשכה מלמעלה וקראת לשבת ענג.¹⁰ אז תתענג על הוי"ה.¹¹

אך כל זה הוא בימות החול, אבל בשבת אסור לברור; אלא האכילה היא נעלית יותר, בבחינת המשכה מלמעלה: "וקראת לשבת עונג"; "אז תתענג על הוי"ה".

כל זה מתאר את האכילה בימות החול. בשבת, לעומת זאת, "בורר" היא אחת המלאכות האסורות, ולכן אכילת שבת אינה יכולה להיות פעולת בירור. אלא היא המשכה מלמעלה, וישעיהו קורא לשבת "עונג", שבו "תתענג על הוי"ה".

כי הנה כתיב אחור וקדם צרתני^{12,13} אחור למעיב כו' שהמאכל כמו שהוא למטה בירידתו בשבה"כ¹⁴

כי הנה כתיב: "אחור וקדם צרתני": "אחור" — למעשי בראשית וכו'; שהרי המאכל, כפי שהוא למטה, בירידתו בשבירת הכלים הכתוב אומר שהאדם נוצר "אחור וקדם". המדרש מפרש "אחור" כמי שנוצר אחרון בסדר הבריאה, שהרי האדם נברא לאחר כל השאר. המאכל כפי שאנו פוגשים אותו למטה בא מן הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים, השבירה הקדומה של ה"כלים" האלוניים הראשונים.

הנה האדם הוא בבחי' קדם שהמאכל הוא מתברר ע"י האדם אבל בשרשו למעלה הוא מעולם התהו לפני מלך מלך לבניי¹⁵ אלא שאח"כ וימלך וימת.

הנה האדם הוא בבחינת "קדם", שכן המאכל מתברר על ידו; אבל בשורשו למעלה הוא מעולם התהו, "לפני מלך מלך לבני ישראל", אלא שאחר כך "וימלך וימת".

בהתחשב במצבו הנוכחי, האדם נמצא "קדם", שכן הוא מברר את המאכל. אבל שורשו של המאכל הוא בעולם התהו, הסדר הראשון והבלתי יציב של האורות, המסומל במלכי אדם שמלכו "לפני מלך מלך לבני ישראל", ואחר כך "וימלך וימת", כלומר נשבר.

4 וימת וימלך כו'. אך מ"מ נראה ששרשו יותר גבוה מהאדם שהרי המאכל הוא המחיי את האדם.

"וימת וימלך" וכו'. אך בכל זאת נראה ששרשו גבוה יותר מן האדם, שהרי המאכל הוא המחיה את האדם

הפסוק על מלכי אדם ממשיך: "וימת וימלך". ואף על פי כן שורשו של המאכל גבוה משל האדם, והראיה פשוטה: האדם חי מן המאכל, ולא להפך.

והאדם הוא מקבל החיות מן המאכל לפי שהוא בבחי' אחור למע"ב כו' ובשבת שהוא זמן עליית העולמות מתעלה המאכל

והאדם מקבל את החיות מן המאכל מפני שהוא בבחינת "אחור" למעשי בראשית וכו'; ובשבת, שהיא זמן עליית העולמות, המאכל מתעלה

האדם מקבל את חיותו מן המאכל מפני שנברא אחרון, לאחר הצמחים ובעלי החיים ששורשם קדום ונעלה יותר. בשבת כל העולמות עולים, וגם המאכל מתעלה וחוזר לשורשו.

כמו שהוא בשרשו ונמשך ממנו חיות להנפש מלמעלה למטה ע"י י"ב לחמים כו' וזהו ענין צדיק אוכל לשובע נפשו¹⁶ כי יש ב' אכילות הא' הוא לשובע נפשו.

כפי שהוא בשורשו, ונמשכת ממנו חיות לנפש מלמעלה למטה על ידי שנים-עשר הלחמים וכו'. וזהו ענין "צדיק אוכל לשובע נפשו", כי יש שני סוגי אכילה: האחד הוא "לשובע נפשו"

במקום שהאדם יברר את המאכל, המאכל משפיע חיות לנפשו מלמעלה. המשכה זו באה באמצעות שנים-עשר הלחמים שעל שולחן השבת. זהו פירוש הפסוק במשלי: "צדיק אוכל לשובע נפשו" — יש שני סוגי אכילה, והראשון הוא אכילה המשביעה את הנפש.

5 והבי' הוא ובטן רשעים תחסר¹⁷. לשובע נפשו הוא חיות הנפש הבאה מלמעלה. ובטן רשעים כו' היינו

והשני הוא "ובטן רשעים תחסר". "לשובע נפשו" פירושו חיות הנפש הבאה מלמעלה. "ובטן רשעים" וכו' פירושו

הסוג השני הוא "ובטן רשעים תחסר". אכילה "לשובע נפשו" פירושה קבלת חיות הנמשכת מלמעלה. כעת מתבאר חלקו השני של הפסוק

כי רשעים הם החיצונים וע"י האכילה מבררים מהם חיל בלע ויקיאנו כי בכל מאכל יש תאוה שהוא שרש הקליפה

שרש רשעים הם החיצונים, ועל ידי האכילה מתברר מהם מה שבלעו: "חיל בלע ויקיאנו". כי בכל מאכל יש תאוה, שהיא שורש הקליפה;

"רשעים" כאן אינם בני אדם, אלא החיצונים, הכוחות המתנגדים לקדושה. האכילה מוציאה מהם את מה שהם מחזיקים בו, כפי שאומר איוב על הרשע ש"חיל בלע ויקיאנו". נקודת האחיזה שלהם במאכל היא התאוה המתלווה לאכילה, שהיא שורש הקליפה

ועיי שנכלל בגוף האדם ונעשה ממנו דם הנשלח ללב ומוח מתהפך לטוב בקדושה עיי חזוק הלב ומוח בעבודת ה' ועיי לוקח ממנו החיות שבזלעו וזהו ובטן רשעים תחסר שנחסר החיות שבלעו. ומבטנו יורישנו אל.¹⁸

ועל ידי שהוא נכלל בגוף האדם ונעשה לדם הנשלח ללב ולמוח, הוא מתהפך לטוב, לקדושה, באמצעות התחזקות הלב והמוח בעבודת ה'. ועל ידי כך נלקחת ממנו החיות שבזה לעומת זה; וזהו "ובטן רשעים תחסר" — החיות שבלעו חסרה. "ומבטנו יורישנו אלי".

כשהמאכל נכלל בגוף האדם ונעשה לדם המזין את הלב ואת השכל העובדים את ה', הוא מתהפך לטוב. החיות שהתחום שכנגד הקדושה בלע נלקחת ממנו, וכך "בטן רשעים" נשארת חסרה; כפי שאיוב ממשיך ואומר: "ומבטנו יורישנו אלי".

6 והנה האכילה שבחול שהיא בבחי' בירור הוא להיות ובטן רשעים תחסר.¹⁹ אבל האכילה שבשבת היא המשכה מלמעלה לשובע נפשו מחמת המאכל כמו שהוא בשרשו למעלה קודם שנפל בשבת כ שאין בו בירור.

והנה אכילת ימות החול, שהיא בבחינת בירור, היא כדי ש"בטן רשעים תחסר". אבל אכילת שבת היא המשכה מלמעלה, "לשובע נפשו", מכוח המאכל כפי שהוא בשורשו למעלה, קודם שנפל בשבירת הכלים, שאין בו בירור.

לסיכום: אכילת ימות החול היא בירור, שמטרתו לרוקן את "בטן הרשעים". אכילת שבת היא הסוג השני: המשכה מלמעלה שמשביעה את הנפש, משום שהמאכל מופיע בשורשו, כפי שהיה קודם שנפל בשבירת הכלים, כשאין מה לברר.

קטע 3 • 71-8

אין פסולת בשבת; החגים והעניים

7 וכמ"ש בזוהר²⁰ פרש שבתכם לא קאמר שמה שנעשה מלמטה למעלה עיי בירור כמו בימות החול יש בו פרש שהוא פסולת שהמובחר שולח ללב ולמוח והפסולת יורד למטה בקרביים ובני מעיים כו' וזהו הבירור

וכמו שכתוב בזוהר: לא נאמר "פרש שבתכם". שכן במה שנעשה מלמטה למעלה באמצעות בירור, כפי שקורה בימות החול, יש "פרש" — פסולת: החלק המובחר נשלח ללב ולמוח, והפסולת יורדת למטה, לקרביים ולמעיים וכו'; וזהו הבירור

הנביא מלאכי אומר: "וזריתי פרש על פניכם, פרש חגים", והזוהר מדייק שלא נאמר "פרש שבתכם". באכילה בימות החול העבודה היא מלמטה למעלה, באמצעות בירור, ולכן היא מותירה פסולת: החלק המובחר שבמזון מגיע ללב ולמוח, והשאר יוצא דרך המעיים. ההפרדה הזאת היא הבירור.

אבל בשבת שהוא נעשה מלמעלה למטה אין בו פסולת כלל²¹ כי הפסולת הוא מעה"ד טו"ר ולמטה נעשה טו"ר בכל הבחי' ע"י אכילת אדה"ר מעה"ד טו"ר

אבל בשבת, כשהדבר נעשה מלמעלה למטה, אין בו פסולת כלל; שכן הפסולת באה מעץ הדעת טוב ורע, ולמטה נוצרו טוב ורע בכל הבחינות בעקבות אכילתו של אדם הראשון מעץ הדעת טוב ורע.

אכילת שבת נמשכת מלמעלה למטה, ולכן אין בה פסולת. הפסולת שייכת לתערובת הטוב והרע שנכנסה בכל הבחינות בעקבות אכילתו של אדם הראשון מעץ הדעת.

וגם בכל אדם יש תערובת טו"ר כו' רק שאינו שוה בכל נפש יש שטוב שלו מרובה כו'

וגם בכל אדם יש תערובת של טוב ורע וכו', אלא שאין הדבר שווה בכל נפש: יש מי שהטוב שבו מרובה וכו'

גם בני אדם הם תערובת של טוב ורע, אך היחס ביניהם משתנה: אצל אחדים הטוב מרובה

וכן יש שטוב שלו הוא בבחי' זו כו' אבל בשבת אז תתענג על²² ה' למעלה מעה"ד ולא יגורך רע²³ כלל.

וכן יש מי שהטוב שבו הוא בבחינה מסוימת וכו'. אבל בשבת, אז "תתענג על ה'", למעלה מעץ הדעת, ו"לא יגורך רע" כלל.

אצל אחרים הטוב מגיע רק לדרגה מסוימת. אולם בשבת התענוג הוא "על ה'", למעלה מעץ הדעת, ושם "לא יגורך רע" כלל.

רק ביו"ט כתיב פרש חגיכם²⁴ לפי שביו"ט יש בו קצת בירור שהרי הותרה בו מלאכת אוכל נפש כאפיה ובישול כו'

רק על יום טוב נאמר "פרש חגיכם", משום שביום טוב יש מעט בירור, שהרי הותרה בו מלאכת אוכל נפש, כגון אפייה ובישול וכו',

לעומת זאת, על הימים הטובים נאמר "פרש חגיכם", משום שביום טוב מתקיים בירור מסוים: מותרות בו מלאכות הנחוצות להכנת אוכל, כמו בישול ואפייה לסעודות היום.

ואינו אסור רק קצירה וזריעה וחרישה כו' ולפי שהותרו קצת מלאכות באוכל נפש יש בו בירור ושייך פסולת והתקון הוא למחדי למסכני.

ואסורות רק קצירה, זריעה וחרישה וכו'. מכיוון שהותרו חלק מהמלאכות לצורך אוכל נפש, יש בו בירור ושייך בו פסולת, והתיקון הוא "למחדי למסכני" — לשמח את העניים.

רק מלאכות כגון קצירה, זריעה וחרישה נותרו אסורות. מכיוון שחלק מהמלאכות להכנת אוכל מותרות, יש ביום טוב בירור, ולכן שייכת בו פסולת. הזוהר מציין את התיקון: "למחדי למסכני" — לשמח את העניים.

כי שעת שמחה היא לשמח את הכל וכמ"ש ושמחת בחגך²⁵ אתה והלוי והגר כו' לפי שהשמחה היא בחי' המתקת הדינין וצריך לשמח את כולם שיהיו כולם נכללים בבחי' שמחה.

כי זהו זמן של שמחה, ויש לשמח את כולם, כמו שכתוב: "ושמחת בחגך אתה והלוי והגר" וכו'; שכן שמחה היא בחינת המתקת הדינים, ויש לשמח את כולם כדי שכולם ייכללו בבחינת השמחה.

זמן של שמחה פירושו לדאוג לכך שכולם ישמחו, כפי שהתורה מצווה בחג: "ושמחת בחגך אתה והלוי והגר". השמחה ממתיקה את הדינים, את כוחות החומרה, ולכן יש להביא את כולם אל תוך השמחה.

8 וכןודע ממי שהוא בשעת שמחה שאז רוצה שיהיו כולם שמחים שכזה נמתק הדין מאחר שמשוה את כולם.

וכידוע, אדם הנמצא בשעת שמחה רוצה שכולם ישמחו; ובכך הדין נמתק, משום שהוא משווה את כולם.

מי ששמח באמת רוצה שגם כל הסובבים אותו ישמחו. כשהוא מביא את כולם לאותה שמחה, הוא ממתיק את הדין — המידה המחמירה שמפרידה ומבדילה.

אבל מאן דלא יהיב למסכני²⁶ כו' אין הדין נמתק ונשאר הפרש ולכן העונש הוא מדה כנגד מדה שנותנין לו הפרש כי הוא גרם שישאר פסולת הפרש בעבור שלא המתיק הדין.

אבל "מאן דלא יהיב למסכני" וכו', הדין אינו נמתק וה"פרש" נשאר. לכן העונש הוא מידה כנגד מידה: נותנים לו את ה"פרש", משום שהוא גרם לכך שיישארו הפסולת וה"פרש", כיוון שלא המתיק את הדין.

הזוהר מזהיר מפני מי שאינו נותן לעניים ביום טוב. אצלו הדין אינו נמתק וה"פרש" נשאר; לכן העונש תואם את המעשה: נותנים לו את ה"פרש", משום שהותיר את הפסולת במקומה בכך שלא המתיק את הדין.

וזהו ביו"ט אבל בשבת אע"ג דלא יהיב למסכני אין עונשו רב כי בשבת אין פרש כלל לפי שהוא רק בחי' המשכה שמלמעלה דלא יגורך רע כלל.

וזה אמור ביום טוב. אבל בשבת, אף על פי שאינו נותן לעניים, עונשו אינו חמור, כי בשבת אין "פרש" כלל, שכן היא רק בחינת המשכה מלמעלה, שבה "לא יגורך רע" כלל.

הדברים אמורים בימים טובים. בשבת, גם מי שאינו נותן לעניים אינו נענש בחומרה כזאת, משום שאין בשבת "פרש": היא רק המשכה מלמעלה, שאין בה מקום לרע.

קלישא וכפילא, עכשיו ולעתיד לבוא

9 והנה המשכה זו היא בבי' בחי' כפילא וקלישא. פי' קלישא²⁷ היא המשכת יודיין ווייין שמייד נעשה וייו שהייד עצמה נמשכה ונעשית וייו.

והנה המשכה זו היא בשתי בחינות: כפילא וקלישא. פירוש קלישא הוא המשכה של יודיין ווייין, שכן מייד נעשית וייו: הייד עצמה נמשכת ונעשית וייו.

פיוט השבת מתאר את ההמשכה כ"כפילא וקלישא" — כפולה ודקה. אדמו"ר הזקן מסביר תחילה את "קלישא": היא האותיות י"ד וי"ו. וי"ו היא למעשה י"ד שנמשכה כלפי מטה — קו דק אחד.

כי לפי שהייד הוא בחי' צמצום לכן יכול להיות ממנה המשכה בבחי' וייו מן הייד עצמה אבל ההי' שהיא התפשטות אורך ורוחב.

שכן מכיוון שהייד היא בחינת צמצום, יכולה להימשך ממנה המשכה בבחינת וייו, מתוך הייד עצמה. אבל ההי'א, שהיא התפשטות אורך ורוחב,

הייד, נקודה זעירה, מסמלת צמצום — ריכוז האור בנקודה; לכן הייד עצמה יכולה להימשך ולהיעשות וייו, קו שמוריד את האור כלפי מטה. ההי'א שונה: היא מתפשטת לאורך ולרוחב, כפי שמלמדת צורתה.

10 ואין התפשטות אורך ורוחב שלמעלה יכולה להתגלות למטה כמו שהוא למעלה בבחי' אורך ורוחב עד אין קץ כו' אלא ההמשכה היא בבחי' ה' אחרת למטה והיא בחי' המילוי של ה'

התפשטות האורך והרוחב שלמעלה אינה יכולה להתגלות למטה כפי שהיא למעלה, בבחינת אורך ורוחב בלי קץ וכו'; אלא, ההמשכה למטה היא בבחינת הי'א אחרת, והיא בחינת המילוי של ההי'א

ההתפשטות הרחבה של ההי'א כפי שהיא למעלה — לאין קץ באורך וברוחב — אינה יכולה להתגלות למטה כפי שהיא. במקום זאת היא נמשכת למטה כ"הי'א אחרת": ההי'א השנייה שבכתיבת שם האות, כלומר ה"מילוי" שלה.

דהיינו כח ההי' שהי' בהעלם למעלה. כי לעולם המילוי הוא מה שבהעלם ומה שבהעלם למעלה יצא מההעלם אל הגילוי למטה.

כלומר, כוח ההי'א שהיה בהעלם למעלה. שכן המילוי הוא תמיד מה שהיה בהעלם; ומה שהיה בהעלם למעלה יוצא מן ההעלם אל הגילוי למטה.

המילוי של אות מייצג תמיד את מה שהיה נסתר בתוכה. לכן ההי'א השנייה היא כוח ההי'א העליונה שהיה נסתר למעלה, וכעת יצא מן ההעלם אל הגילוי למטה. זוהי ההי'א "הכפולה" של מערת המכפלה.

11 והיינו בחיי כפילי שהיא בחיי מילוי ההי"ן כנודע מענין המכפלה.²⁸ אך כ"ז הוא שאנו מקבלים ההשפעה ע"י י"ב לחמים בזמן הזה

והיינו בחינת כפילא, שהיא בחינת מילוי ההי"ן, כידוע מענין המכפלה. אך כל זה הוא משום שבזמן הזה אנו מקבלים את

לכן "כפילא" פירושה שהיא נכתבת בתוספת ה"א שנייה, כפי שמלמד ענין מערת המכפלה. אולם הבחינה הכפולה הזאת שייכת לזמן הזה: היא מתארת כיצד אנו מקבלים כעת את השפע מה' באמצעות שנים עשר הלחמים שעל שולחן השבת.

אבל לע"ל יגלה לן טעמיה דבתריסר נהמי כו' ואזי לא יהיה בחיי כפילא כו' רק הה' עצמה שלמעלה יהי' לה גילוי למטה ג"כ ע"י כי יגלה לן טעמיה כו' וכמ"ש ביום ההוא²⁹ יהיה כו':

אבל לעתיד לבוא י"גלה לן טעמיה דבתריסר נהמי" וכו', ואז לא תהיה בחינת כפילא וכו'; אלא הה"א עצמה שלמעלה תתגלה גם למטה, על ידי "יגלה לן טעמיה" וכו', כמו שכתוב: "ביום ההוא יהיה" וכו'.

לעתיד לבוא תתקיים תפילת הפיוט, וה' "יגלה לן טעמיה דבתריסר נהמי" — יגלה לנו את טעמם של שנים עשר הלחמים. אז לא יהיה צורך בבחינה הכפולה; הה"א העליונה עצמה תתגלה למטה, כדברי זכריה על אותו יום שבו יהיו ה' וישמו אחד

קטע 5 • 121-13

מדוע שעה של מעשים טובים גדולה מן העולם הבא

12 שייך לפסוק ואברהם זקן בא בימים³⁰

שייך לפסוק "ואברהם זקן בא בימים".

כותרת למאמר שני ונפרד, המבוסס על הפסוק הפותח את בראשית כד: אברהם הזדקן, "בא בימים". הזוהר מפרש את ה"ימים" כלבושי הנשמה, ופירוש זה הוא המפתח להמשך.

13 להבין ענין³¹ משארז"ל יפה שעה אחת³² בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב.³³ וצריך להבין והלא

תכלית תשובה ומע"ט הוא שמהם נעשו לבושין לנשמה³⁴ שתוכל ליהנות מזיו השכינה בעוה"ב

כדי להבין את מאמר חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". ויש להבין: והרי תכליתם של התשובה והמעשים הטובים היא שמהם נעשים לבושים לנשמה, כדי שתוכל ליהנות מזיו השכינה בעולם הבא

המשנה אומרת ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה יפה מכל חיי העולם הבא. הדבר תמוה: כל עניינם של התשובה והמעשים הטובים הוא שהם נעשים "לבושים" לנשמה, המאפשרים לה ליהנות מזיו השכינה בעולם הבא. כיצד ייתכן שהאמצעי גדול מן התכלית?

כמאמר הזוהר ע"פ ואברהם זקן³⁵ בא בימים באיננו יומין עילאין^{36,37} כוי ווי ליה לההוא גברא דגרע יומין לעילא דכד בעיין לאלבשא ליה באיננו יומין יומא דפגם חסרא ליה מההוא לבושא כנ"ל.

כמאמר הזוהר על הפסוק "ואברהם זקן בא בימים": "באיננו יומין עילאין" וכי; "ווי ליה לההוא גברא דגרע יומין לעילא, דכד בעיין לאלבשא ליה באיננו יומין, יומא דפגם חסרא ליה מההוא לבושא", כנזכר לעיל.

הזוהר מפרש את "בא בימים" — אברהם נכנס לעולם הבא כשהוא לבוש בימיו, וכל יום של מעשים טובים נעשה חלק מלבוש הנשמה. מי שפגם ביום מסוים מגלה שהיום הזה חסר מלבושו. אם כן, נראה שהמעשים הטובים נועדו למען העולם הבא.

קטע 6 • 17-14

החיות הנסתרת והזיו הגלוי

14 והענין דהנה ענין זיו השכינה³⁸ בעוה"ב אינו כמו התפשטות חיות אלקות בתוך העולמות. כמ"ש ואתה מחיה את כולם³⁹ שהחיות אלקות המתלבש תוך עלמין אינו מושג ונראה.⁴⁰

והעניין הוא שזיו השכינה בעולם הבא אינו כמו התפשטות החיות האלקית בתוך העולמות, ככתוב: "ואתה מחיה את כולם"; שהרי החיות האלקית המתלבשת בתוך העולמות אינה מושגת ואינה נראית.

התשובה מתחילה בהבחנה בין שני דברים. זיו השכינה שהנשמה נהנית ממנו בעולם הבא אינו זהה לחיות האלקית המתפשטת בעולמות ומקיימת אותם, שעליה נאמר "ואתה מחיה את כולם". החיות הזאת, המתלבשת בעולמות, אינה מושגת ואינה נראית.

כמשל התפשטות החיות של הנשמה תוך הגוף בהתחלקות האברים וכודאי בהחיות רוחני לא שייך כלל שיהיה בו ג"כ התחלקות החיות לחלקים כי אין ברוחניות שום תמונה וציור.

כמו כמשל התפשטות חיות הנשמה בגוף, כשהיא מתחלקת בין האיברים; ועל אחת כמה וכמה שאין שייכת כלל בחיות הרוחנית חלוקה של החיות לחלקים, שהרי ברוחניות אין שום תמונה או צורה.

משל לכך: חיות הנשמה מתפשטת בגוף ונראית כאילו היא מתחלקת בין האיברים — ראייה בעין ושמיעה באוזן. אך חיות הנשמה עצמה אינה יכולה להתחלק באמת לחלקים, שכן לדבר רוחני אין צורה או תמונה.

15 והנה התפעלות החיות באברים⁴¹ ניכר ונראה. אבל מהות ועצמות החיות אינו נראה וניכר כלל.

והנה פעולת החיות באיברים ניכרת ונראית, אבל מהות ועצם החיות אינם נראים וניכרים כלל.

מה שאנו רואים באיברים הוא פעולת החיות — התנועה והעשייה שהיא מחוללת; החיות עצמה, מהותה, אינה נראית כלל.

כמו כן חיות אלקות המחיה כל העולמות בע"ג ותכלית בודאי אין בהחיות הרוחני בחי גבול ותכלית ד"מ חיות המחיה את עיגול כדור השמים⁴² בודאי לא יתכן לומר שגם החיות הרוחני הוא בתמונת עיגול כנ"ל

כך גם החיות האלקית המחיה את כל העולמות, שהם בעלי גבול ותכלית; ודאי שאין בחיות הרוחנית עצמה בחינת גבול ותכלית. למשל, החיות המחיה את כדור השמים העגול — ודאי אי אפשר לומר שגם החיות הרוחנית היא בצורת עיגול, כנזכר לעיל,

כך גם החיות האלקית שבעולמות, שהם סופיים. החיות עצמה אינה מוגבלת. למשל, החיות המחיה את כדור השמים העגול אינה עגולה בעצמה.

רק שהתפשטות החיות הוא לפי תמונת כלי המקבל החיות ואע"פ שהחיות מתלבש לתוכו מ"מ החיות עצמו אינו בגדר מקום וגבול:⁴³

אלא שהתפשטות החיות היא לפי צורת הכלי המקבל אותה; ואף שהחיות מתלבשת בתוכו, מכל מקום החיות עצמה אינה בגדר מקום וגבול.

רק התגלות החיות מקבלת את צורת הכלי שמקבל אותה. אף שהיא מתלבשת בכלי הזה, החיות עצמה אינה מוגבלת למקום או לגבול.

16 ובזה יובן דכתיב מכה"כ⁴⁴ ותרגומו זיו יקריה⁴⁵ שהוא רק זיו והתפשטות הארה בלבד.⁴⁶ וכתיב את השמים ואת הארץ אני מלא.⁴⁷

ובזה יובן הכתוב "מלא כל הארץ כבודו", ותרגומו "זיו יקריה" — שהוא רק זיו והתפשטות של הארה בלבד. ונאמר: "את השמים ואת הארץ אני מלא".

כך מתבארים שני פסוקים שנראים כסותרים זה את זה. ישעיהו אומר "מלא כל הארץ כבודו", ותרגומו מפרש "זיו יקריה": רק הארה מתפשטת בעולם. ואילו ירמיהו אומר בשם ה': "אני מלא את השמים ואת הארץ" — כלומר, ה' עצמו

והענין ששניהם אמת כנ"ל⁴⁸ וזשארז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו⁴⁹ של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו כו'.

והענין הוא ששניהם אמת, כנזכר לעיל. וזהו שאמרו חז"ל: "במקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא, שם אתה מוצא ענותנותו" וכו'.

שני הפסוקים אמת, כפי שהתבאר: הזיו הוא המתלבש בעולם, ואילו עצמותו של ה' ממלאת אותו בלי שהעולם יוכל להכיל אותה. זהו פירוש דברי הגמרא: "במקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא, שם אתה מוצא ענותנותו"

דהיינו לא כמו שהעולם סוברים שגדולת הבורא נק' מה שהוא ית' מחיה כל העולמות שאדרבה זו היא ירידה אצלו ית' שמשפיל עצמו ומתלבש תוך כ"ע להחיותם ולקיימם.

כלומר, לא כפי שסבורים בני אדם שגדולת הבורא היא בכך שהוא יתברך מחיה את כל העולמות; אדרבה, זו ירידה עבורו יתברך, כשהוא משפיל את עצמו ומתלבש בתוך כל העולמות כדי להחיותם ולקיימם.

בני אדם רגילים לחשוב שגדולת ה' מתבטאת בכך שהוא מחיה את כל העולמות. אך להפך: הדבר הוא ירידה עבורו, השפלה של עצמו כדי להתלבש בעולמות ולתת להם חיים ולקיים אותם.

17 ומ"ש ואתה מחיה את כלם אינו שבח בבחי' גדולתו ית' שלגדולתו אין חקר⁵⁰ ולתבונתו אין מספר⁵¹ אלא השבח הוא בבחי' ענוה שלו שיוכל להשפיל עצמו וכו'.

ומה שכתוב "ואתה מחיה את כולם" אינו שבח לבחינת גדולתו יתברך, שהרי "לגדולתו אין חקר" ו"לתבונתו אין מספר"; אלא זהו שבח לבחינת ענוותנותו, שביכולתו להשפיל את עצמו וכו'.

אם כן, הפסוק "ואתה מחיה את כולם" אינו משבח את גדולת ה', שעליה נאמר בתהלים "לגדולתו אין חקר" ו"לתבונתו אין מספר". הוא משבח את ענוותנותו, את נכונותו להשפיל את עצמו.

אבל ענין עוה"ב שנהנין מזיו השכינה הוא השגת מהות ועצמות התפשטות החיות אלקות בבחי' גילוי:⁵²

אבל עניינו של העולם הבא, שבו נהנים מזיו השכינה, הוא השגת מהות ועצם התפשטות החיות האלקית, באופן של גילוי.

העולם הבא שונה: שם הנשמה נהנית מזיו השכינה ומשיגה בפועל את מהות החיות האלקית כפי שהיא מתפשטת, בגילוי, ולא רק את פעולותיה.

קטע 7 • 18-19

לבושי הנשמה, כענן של משה

18 ועתה צריך להבין איך תוכל הנשמה שהיא בחינת נברא יש ודבר בפ"ע להשיג מהות ועצמות אלקות⁵³ שאינו בבחי' השגה וגבול

ועתה יש להבין: כיצד יכולה הנשמה, שהיא נברא — יש ודבר בפני עצמו — להשיג את מהות ועצם האלקות, שאינם בגדר השגה וגבול?

כאן עולה שאלה חדשה: הנשמה היא נברא, מציאות נפרדת. כיצד היא יכולה להשיג את עצמות האלקות, שהיא למעלה מכל השגה וגבול?

ואף שהנשמה היא חלק אלוה ממעל⁵⁴ הוא ד"מ כענין טפת הזרע שנמשכה מן המוח שלא יתכן לומר שגם עודנה במוחו היתה טפת זרע גשמית שא"כ הי' נחסר מהמוח כו'.

ואף שהנשמה היא "חלק אלוה ממעל", הרי זה על דרך משל כטיפת הזרע הנמשכת מן המוח: אי אפשר לומר שבעודה במוח הייתה טיפת זרע גשמית, שאם כן היה המוח נחסר וכו'.

אכן, הנשמה היא "חלק אלוה ממעל". אך הדבר דומה לטיפת זרע הנמשכת מן המוח: כל עוד היא במוח, אין היא טיפת זרע גשמית, שאם לא כן היה המוח נחסר ממנה.

אך שבאמת התחלת המשכחה מן המוח הוא כח רוחני לבד אלא שאח"כ בהשתלשלות ירידתה דרך חוט השדרה נשתנית ונעשית טפה גשמית.

אלא שבאמת תחילת המשכחה מן המוח היא כוח רוחני בלבד; ורק לאחר מכן, בשלבי הירידה וההשתלשלות דרך חוט השדרה, היא משתנה ונעשית טיפת זרע גשמית.

מקורה במוח הוא כוח רוחני בלבד; רק בירידתה דרך חוט השדרה היא משתנה ונעשית טיפת זרע גשמית.

כן עד"מ הנשמה עיקר שרשה מבחי' אלקות ממש רק שנשתלשלה בירידתה להיות בחי' נברא יש ודבר בפ"ע כו'.^{55,56}

כך, על דרך משל, הנשמה: שורשה העיקרי הוא מבחינת האלקות ממש, אלא שהיא השתלשלה וירדה עד שנעשתה נברא, יש ודבר בפני עצמו וכו'.

כך גם הנשמה: שורשה הוא האלקות עצמה, אך היא ירדה בשלבים עד שנעשתה נברא, מציאות נפרדת. במצבה זה אין היא יכולה להשיג מעצמה את עצמות ה'.

19 וא"כ איך תוכל להשיג מהות ועצמות אלקות. והענין דהנה כתיב ויבא משה בתוך הענן⁵⁷ ויהי שם ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל^{58,59} כו'.

אם כן, כיצד יכול הוא להשיג את מהות ועצמות האלקות? והענין הוא, שהרי כתוב: "ויבא משה בתוך הענן... ויהי שם ארבעים יום וארבעים לילה; לחם לא אכל" וכו'.

התשובה נלמדת ממש בסיני: הוא נכנס לתוך הענן ושהה שם ארבעים יום וארבעים לילה בלי לאכול לחם.

והי' גופו הגשמי ניזון ממזון רוחני לבד כמ"ש לחם אבירים אכל איש וכו' ממש כמו המלאכים⁶⁰ ואיך יוכל להיות זה שגשמי יקבל מזון וחיות מרוחני שמובדלים זמ"ז בתכלית.

גופו הגשמי ניזון ממזון רוחני בלבד, כמו שכתוב: "לחם אבירים אכל איש" וכו', ממש כמו המלאכים. כיצד ייתכן שדבר גשמי יקבל מזון וחיות מדבר רוחני, כאשר הם נבדלים זה מזה בתכלית?

גופו הגשמי חי ממזון רוחני בלבד, כמו "לחם אבירים" — מזונם של המלאכים. אך כיצד גוף גשמי יכול להיזון מדבר רוחני, כאשר השניים שונים זה מזה לחלוטין?

אך זהו ענין הענן שהיה משה ע"ה מתכסה בו דהיינו שהיה הענן שרשו ממדרגת אלקות מאד נעלה.

,אלא שזהו עניינו של הענן שמשה עליו השלום התכסה בו: שורשו של הענן היה במדרגה נעלית מאוד של אלקות

התשובה טמונה בענן שכיסה את משה. שורשו של הענן היה במדרגה גבוהה מאוד של אלקות

אך שנשתלשל ונתגשם להיות לבוש למשה ע"ה שע"י יוכל להשיג אלקות והיה לו למזון כמשל אדם הרואה ומסתכל באור צח דרך יריעה.

אלא שהוא השתלשל שלב אחר שלב והתגשם, כדי להיות לבוש למשה עליו השלום, שבאמצעותו יוכל להשיג אלקות, והיה לו למזון. הדבר דומה לאדם שרואה ומתבונן באור זך וכחיר מבעד ליריעה

משם ירד הענן שלב אחר שלב והתגשם, ונעשה לבוש למשה שבאמצעותו יוכל היה להשיג אלקות; זה היה מזונו. הדבר דומה למי שמביט באור מסנוור מבעד ליריעה: המסך מאפשר לראות את מה שאי אפשר להביט בו ישירות

כמו כן תורה ומצות מעשיות ששרשם מרצה"ע מחכמתו ית' שהם מיוחדים בו ית' הוא חכים⁶¹ כו'

,כך גם התורה והמצוות המעשיות, ששורשן ברצון העליון, מחכמתו יתברך, והן מיוחדות עמו יתברך — הוא חכם וכו'

התורה והמצוות המעשיות פועלות באותו אופן. שורשן ברצון העליון ובחכמתו של הקב"ה, והן מיוחדות עמו, כפי שנאמר בתיקוני זוהר: "הוא חכם" בחכמה שאינה נפרדת ממנו

שהם למעלה מזיו השכינה שהוא רק התפשטות החיות כו' ונשתלשלו ונתפשטו ונתלבשו בעניני זה העולם הגשמי כמו קלף של תפלין וצמר של ציצית וצדקה כו'

שהן למעלה מזיו השכינה, שאינן אלא התפשטות החיות וכו'; והן השתלשלו, התפשטו והתלבשו בעניני העולם הגשמי הזה, כגון קלף התפלין, צמר הציצית וצדקה וכו'

לכן הן למעלה מזיו השכינה, שאינן אלא התפשטות של החיות האלקית. ואף על פי כן הן ירדו והתלבשו בדברים גשמיים: קלף התפלין, צמר הציצית וצדקה

כשאדם עוסק בתורה ובמצות נעשה לנשמתו לבושים⁶² שנתלבש בהם בגעה"ע שע"י תוכל הנשמה שהיא בחי' נברא להשיג זיו השכינה עצמות אלקות.

כאשר אדם עוסק בתורה ובמצוות, נעשים לנשמתו לבושים שהיא מתלבשת בהם בגן עדן. באמצעותם יכולה הנשמה, שהיא בחינת נברא, להשיג את זיו השכינה, את עצמות האלקות

כשאדם לומד תורה ומקיים מצוות, הן נעשות לבושים לנשמתו בגן עדן. כמו עננו של משה, הן מאפשרות לנשמה שנבראה להשיג את זיו השכינה, את עצמות האלקות

וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט⁶³ שהם שרשם מרצה"ע ב"ה. מכל חיי עוה"ב שהוא רק זיו השכינה כידוע מ"מ הם נקראים לבושים שע"י תוכל להשיג זיו השכינה וד"ל:

וזהו: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים", ששורשם ברצון העליון ברוך הוא, "מכל חיי העולם הבא", שאינו אלא זיו השכינה, כידוע. ואף על פי כן הם נקראים לבושים, שבאמצעותם [הנשמה] יכולה להשיג את זיו השכינה. והמבין יבין

כך נענית השאלה שבפתיחה. שעה של תשובה ומעשים טובים נוגעת בשורשם ברצון העליון עצמו, שלמעלה מכל חיי העולם הבא, שהם זיו השכינה. הם נקראים לבושים רק ביחס לנשמה, מפני שדרכם היא משיגה את הזיו הזה.

קטע 8 • 2011-24

האהבה שבקריאת שמע ובלימוד התורה

20 ועתה צריך להבין ענין אוי"ר שהם רק גדפין לכד להגביה עיקר הדבר שהם תורה ומע"ט. ולהבין מהות האהבה מה היא. הנה בק"ש צריך שימליכוהו למעלה ולמטה ולדי רוחות העולם.⁶⁴

עתה צריך להבין את ענין אהבה ויראה: הן רק "כנפיים" להעלות את העיקר, שהוא תורה ומעשים טובים. וצריך להבין מהי מהות האהבה. הנה בקריאת שמע צריך להמליך אותו למעלה ולמטה ולארבע רוחות העולם.

מתעוררת שאלה חדשה: אהבה ויראה לה' נקראות "כנפיים" המעלות את העיקר, תורה ומעשים טובים. אם כן, מהי האהבה במהותה? הגמרא אומרת שכאשר אומרים "אחד" בקריאת שמע, יש להמליך את ה' למעלה, למטה ובארבע רוחות העולם.

פ"י דכתיב מכה"כ ותרגומו זיו יקריה⁶⁵ שהוא רק זיו והתפשטות והארה בלבד המתלבשת תוך כ"ע וכתוב את השמים ואת הארץ אני מלא⁶⁶ בכחי עצמות אלקות שאינו נתפס תוך מדה וגבול.

הפירוש הוא, שכתוב "מלא כל הארץ כבודו", והתרגום מתרגם "זיו יקריה" — כלומר, רק זיו, התפשטות והארה בלבד, המתלבשים בתוך כל העולמות. וכתוב "את השמים ואת הארץ אני מלא", במדרגת עצמות האלקות, שאינה נתפסת בתוך מידה וגבול.

הבנת ההמלכה הזאת נשענת על שני הפסוקים שנדונו קודם: ה"כבוד" הממלא את הארץ אינו אלא זיו המלוכש בעולמות, ואילו "אני מלא את השמים והארץ" מדבר על עצמותו של ה', שאין מידה או גבול יכולים להכיל.

והענין ששניהם אמת כו'. כמשל בטול זיו השמש במקור השמש עצמה כידוע שבאמת עצמות אלקות מלא כל הארץ. אך מה שהוא מתפשט תוך כלי וגבול הוא בטל ונכלל במהו"ע אלקות כו'.

והענין הוא ששניהם אמת וכו', כמו במשל ביטול זיו השמש בתוך מקורה, השמש עצמה, כידוע. שהרי באמת עצמות האלקות ממלא את כל הארץ; אך מה שמתפשט בתוך כלי וגבול בטל ונכלל בעצמות ומהות האלקות וכו'.

שני הדברים אמת, כמו קרני השמש שבתוך השמש עצמה אינן נחשבות לדבר בפני עצמן. עצמות האלקות ממלא את כל הארץ, וכל מה שמתפשט בכלי וגבול, ובכלל זה העולמות, בטל ונכלל בעצמות הזאת.

21 והנה כשיתבונן אדם היטב בזה בפסודיז ובק"ש איך שבאמת הוא כן שהעולמות בטלים במקור חיותם רק מפני שהאדם הוא בכלי גשמי הגוף

כאשר אדם יתבונן בכך היטב בפסוקי דזמרה ובקריאת שמע — כיצד באמת כך הוא, שהעולמות בטלים במקור חיותם — אלא, שמפני שהאדם נמצא בכלי גשמי, הגוף,

על האדם להתבונן בכך היטב בפסוקי דזמרה, פסוקי השבח שלפני קריאת שמע, ובקריאת שמע עצמה. הוא יראה שהעולמות אכן בטלים במקור חיותם, ורק הימצאותו בגוף גשמי מונעת ממנו לראות זאת.

שהוא משכא דחויא שמתגדל ומתרבה מגשמיות המסתיר ומעלים שלא יוכל לראות בעיני ראי' חושית אזי יתעורר בלב תשוקה שיהי' קשור בהתבוננות זו כל היום ולא יפרד ממש כלל.

שהוא "משכא דחויא", המתגדל ומתרבה מן הגשמיות המסתירה ומעלימה, כך שאינו יכול לראות זאת בראייה חושית, אזי תתעורר בלבו תשוקה להיות קשור בהתבוננות הזאת כל היום ולא להיפרד ממנה כלל.

זהו הגוף שהזוהר מכנה "משכא דחויא", "עור הנחש", המתגדל ממזון גשמי ומסתיר את האמת מן החושים. כשהאדם מתבונן כך, מתעוררת בלבו תשוקה להישאר קשור למחשבה הזאת כל היום ולא להיפרד ממנה לעולם.

22 וזהו קבלת מ"ש בפסוק ראשון ואהבת⁶⁷ שיהי' הוי' אלקיך שיהא תמיד קשור בהתבוננות זו ביטול העולמות להמחי' ומהווה אותם רק מפני היות

וזהו קבלת מלכות שמים שבפסוק הראשון, "ואהבת": שיהיה הוי' "אלקיך" — שהאדם יהיה קשור תמיד בהתבוננות הזאת, בביטול העולמות למי שמחיה ומהווה אותם. אלא שמכיוון

כך מקבל האדם את הכתוב בפסוק הראשון של הפרשה הראשונה בקריאת שמע: "ואהבת את הוי' אלקיך". פירוש הדבר שהוי', האלקות שלמעלה מן העולם, יהיה "אלקיך" — נוכח תמיד בהתבוננותו בביטול העולמות לפני מי שמחיה ומהווה אותם.

כי גופו הגשמי לא יוכל לקבל ביטול אמתי הנ"ל יגמור בדעתו בק"ש ענין לימוד התורה באמרו ודברת⁶⁸ בם.

שגופו הגשמי אינו יכול לקבל את הביטול האמיתי האמור, הוא משלים בדעתו בקריאת שמע את עניין לימוד התורה, באמרו "ודברת בם".

עם זאת, גופו הגשמי אינו יכול להחזיק בביטול האמיתי הזה במשך כל היום. לכן הוא מקבל עליו בדעתו בקריאת שמע ללמוד תורה, כפי שהוא אומר "ודברת בם".

דהיינו שנפשו האלקית בעסקו בתורה נעשה יחוד אמתי עם התורה ואורייתא וקוב"ה כולא חד⁶⁹ ממש כלומר, כשהנפש האלקית שלו עוסקת בתורה, נעשה יחוד אמיתי עם התורה, ו"אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד" ממש

כאשר הנפש האלקית עוסקת בתורה, היא נעשית אחת עמה ממש; והזוהר מלמד שהתורה והקב"ה הם אחד ממש.

כי אורייתא מחי"ע נפקת⁷⁰ ונתלבשה בענייני זה העולם וכשאדם מלביש נפשו האלקית בענייני לימוד התורה שבזה העולם

שהרי התורה יצאה מחכמה עילאה והתלבשה בענייני העולם הזה, וכשאדם מלביש את נפשו האלקית בענייני לימוד התורה, שבועולם הזה,

התורה יצאה מחכמה עילאה והתלבשה בענייני העולם הזה. כאן למטה האדם מלביש את נפשו האלקית בלימוד התורה.

אזי גם שרש נפשו למעלה מתלבש ג"כ בתורה שלמעלה עד רום המעלות ונעשה שם יחוד גמור. וזהו הקב"ה יושב ושונה כנגדו^{71,72} כנ"ל. וזהו ה' צלך⁷³ פי' כמו צל.

אזי גם שורש נשמתו למעלה מתלבש בתורה שלמעלה, עד רום המעלות, ונעשה שם יחוד גמור. וזהו "הקב"ה יושב ושונה כנגדו", כנזכר לעיל. וזהו "ה' צלך", כלומר, כמו צל.

כך גם שורש נשמתו למעלה מתלבש בתורה כפי שהיא למעלה, עד המדרגות הנעלות ביותר, ושם נעשה יחוד גמור. לכן אומר המדרש שכאשר אדם לומד, הקב"ה יושב ולומד כנגדו; ועל כך נאמר בתהילים "ה' צלך" — הקב"ה פועל כפי שאנו פועלים, כמו צל העוקב אחר תנועות האדם.

23 והנה כתיב אני הוי' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. פי' שלא האדם בדרך שפלות האיק יגיע למדרגת היחוד בתורה ותפלה מאחר

והנה כתוב: "אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". פירוש הדבר, שהאדם לא יאמר מתוך שפלות: "איך אגיע למדרגת היחוד בתורה ובתפילה, שהרי

קריאת שמע מסתיימת בפסוק "אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". המסר הוא שאדם לא יאמר מתוך ענווה: "איך אוכל להגיע ליחוד עם ה' בתורה ובתפילה?"

שהוא עדיין אינו סור מרע גמור כו' והוא עדיין בשלימות אצלו. זאת ישיב אל לבו שהשם הוא המוציא אותו מארץ מצרים.

עדיין לא סרתי לגמרי מן הרע וכו', והוא עדיין בשלמותו בתוכי?" על כך ישיב אל לבו שה' הוא המוציא אותו מארץ מצרים.

אל לו להימנע מכך מפני שעדיין לא סר לגמרי מן הרע, והוא עדיין בשלמותו בתוכו. עליו לשים אל לבו שה' הוא המוציא אותו מ"מצרים" — ממגבלותיו שלו.

פי' שהוא מבדיל ומפריש בנפשו הטוב מן הרע הנפש האלקית מנה"ב כשהוא עדיין לא עשה רע בפו"מ.⁷⁴

פירוש הדבר, שהוא מבדיל ומפריש בתוך נפשו את הטוב מן הרע, את הנפש האלקית מן הנפש הבהמית, כאשר עדיין לא עשה רע בפועל ממש.

כלומר, ה' עצמו מפריד בתוכו את הטוב מן הרע, את הנפש האלקית מן הנפש הבהמית, כל עוד לא עשה רע בפועל. היחוד שלו עם ה' אינו צריך להמתין עד שישלים את זיכוך עצמו.

24 ואפי' רשע גמור הוא ממשיך בנפשו האלקית⁷⁵ בעסקו בתורה רק שעליו נאמר ולרשע אמר אלקים⁷⁶ מה לך לספר חוקי.

ואפילו רשע גמור ממשיך לנפשו האלקית כאשר הוא עוסק בתורה; אלא שעליו נאמר: "ולרשע אמר אלקים: מה לך לספר חוקי".

אפילו רשע גמור ממשיך אור אלקי לנפשו האלקית כשהוא לומד תורה. אבל בתהלים נאמר עליו: "לרשע אמר אלקים: מה לך לספר חוקי".

פ' שאין תועלת לנפשו האלקי מפני שעליו נאמר ותשלך דברי אחריו⁷⁷ שלא יוכל להמשיך בתוך פנימיותו וד"ל:

פירוש הדבר, שאין תועלת לנפשו האלקית, מפני שעליו נאמר: "ותשלך דברי אחריו", ולכן אינו יכול להמשיך את האור לתוך לימודו אינו מועיל לנפשו האלקית, מפני שנאמר עליו בפסוק הבא: "ותשלך דברי אחריו" — האור אינו יכול להיכנס לפנימיותו. הביטוי "והמבין יבין" רומז לעניין עמוק יותר שלא נאמר במפורש.

לימודו אינו מועיל לנפשו האלקית, מפני שנאמר עליו בפסוק הבא: "ותשלך דברי אחריו" — האור אינו יכול להיכנס לפנימיותו. הביטוי "והמבין יבין" רומז לעניין עמוק יותר שלא נאמר במפורש.

קטע 9 • 251

הברכות והדירה למטה

25 והנה בענין ברכות. ברוך אתה הוי' פ' ברוך הוא המשכה ורכוי שיהי הוי' שהוא בחי' צמצום והתפשטות כו' יהי בחי' אתה לנוכח התגלות כו'.

ועתה, בעניין הברכות: "ברוך אתה הוי'". פירושו: "ברוך" הוא המשכה וריכוי, כדי שהוי', שהיא בחינת צמצום והתפשטות וכו', תהיה בבחינת "אתה" — לנוכח, בגילוי וכו'.

ועתה, על הברכות. "ברוך אתה הוי'": "ברוך" פירושו המשכה וריכוי. שם הוי', הכולל צמצום והתפשטות, נמשך כך שיהיה בבחינת "אתה" — פנייה לנוכח, בגילוי.

אך להיות כי הגוף הוא המסתיר ומחשיך רק לע"ל יהיה התגלות אלקות וראו כל בשר⁷⁸ ויהי בבחי' ביטול אבל עכשיו צריך להראות עכ"פ ענין הביטול בחיצוניות ככריעה והשתחוא' בראש הכורע כורע בברוך.⁷⁹

אך מאחר שהגוף הוא המסתיר ומחשיך, ורק לעתיד לבוא תהיה התגלות אלקות, "וראו כל בשר", ויהיה בבחינת ביטול — לכן עכשיו צריך להראות את הביטול לפחות בחיצוניות, באמצעות כריעה והשתחואה של הראש: "הכורע כורע בברוך".

אלא שהגוף מסתיר ומחשיך את האלקות, ורק לעתיד לבוא היא תתגלה, כך ש"כל בשר" יראה ויתבטל. לכן, לעת עתה, צריך להראות את הביטול לפחות כלפי חוץ, בכריעה הראש, כדברי הגמרא: "כורעים ב"ברוך".

וענין רופא חולים וגואל ישראל ומברך השנים הם כלים לבחי' המשכה והתגלות אלקות כו' והכורע צריך שיראה איסר כנגד לבו.⁸⁰

והברכות "רופא חולים", "גואל ישראל" ו"מברך השנים" הן כלים לבחינת המשכת האלקות וגילוייה וכו'. והכורע צריך שיראה איסר כנגד לבו.

הברכות המסוימות שבתפילת העמידה — "רופא חולים", "גואל ישראל" ו"מברך השנים" — הן כלים להמשכה הזאת ולגילוי האלקות. הגמרא אומרת שצריך לכרוע עד שיראה איסר, מטבע קטנה, כנגד הלב.

פ' עיקר המשכה יהי במוח עד שיתפשט ג"כ בלבו אפי' מעט היינו בחי' איסר (ועמ"ש לקמן בפ' אוסרי לגפן)⁸¹

פירוש, עיקר המשכה תהיה במוח, עד שתתפשט גם בלבו, ולו מעט; זוהי בחינת איסר (ועיין כמה שכתוב לקמן בפירוש "אוסרי לגפן"),

כלומר, עיקר המשכה צריכה להיות במוח, אך עליה להתפשט גם אל הלב, ולו במעט. המילה "איסר" קשורה ל"אסר", מלשון קשירה; על כך יבאר המאמר בהמשך בפסוק "אוסרי לגפן".

שהוא בחי' חפץ כדכתי' הודו על ארץ ושמים⁸² אפי' בבחי' זיו והתפשטות החיות המלוכש תוך כ"ע ותכלית הכוונה להיות לו דירה בתחתונים וסוף מעשה במחשבה תחלה נעוץ סופן בתחלתן^{83, 84} ולכן ארז"ל ארץ נבראת תחלה⁸⁵ כו':

שהוא בחינת חפץ, ככתוב: "הודו על ארץ ושמים" — אפילו בבחינת הזיו והתפשטות החיות המלוכשת בכל העולמות. ותכלית הכוונה היא להיות לו דירה בתחתונים. "סוף מעשה במחשבה תחילה", "נעוץ סופן בתחלתן"; ולכן אמרו חז"ל: "ארץ נבראת תחילה" וכו'.

הקשירה הזאת היא בחינת חפץ: רצונו של ה', "הודו על ארץ ושמים", מגיע אפילו לזיו המלוכש בכל העולמות. תכלית הכוונה היא דירה בתחתונים. מה שבא אחרון במעשה היה ראשון במחשבה, והסוף נעוץ בתחילה; משום כך אמרו חז"ל שהארץ נבראה תחילה.

בעבודה

בימות החול אוכלים כדי שהכוח שבמאכל ייכנס לעבודת ה' שבלב ובמוח; בשבת מקבלים את העונג שבו כמתנה מלמעלה; ובחגים משתפים את העניים בשמחה. יש להעריך כל שעה של תורה ומעשים טובים למעלה מכל שחר, שכן הם מגיעים לרצון ה' עצמו. בקריאת שמע יש להתבונן בכך שהכול בטל לפני ה', עד שמתעוררת אהבה, ולהמשיך אותה אל לימוד התורה; אין להתייחס מן הרע שעדיין קיים באדם, שכן ה' עצמו מפריד ממנו את הטוב; ויש לתת לקשת של הברכות להגיע אל הלב.

שאלות לשיחה

1. מדוע שורשו של המאכל נעלה משורשו של האדם, אם האדם הוא שמברר אותו? כיצד השבת משנה את היחס ביניהם?
2. מדוע יש בחגים "פסולת" ואילו בשבת אין, ומדוע שימוש העניים הוא התיקון לכך?
3. מה פירוש הדבר שהחיות שה' נותן לעולמות מבטאת את ענוותנותו ולא את גדולתו?
4. כיצד ייתכן שהמצוות הן גם לבושים להנאה מן העולם הבא וגם נעלות מן העולם הבא?
5. כיצד הפסוק העוסק ביציאת מצרים משיב למי שמרגיש רחוק מדי מה' מכדי להגיע להתאחדות עמו בתורה ובתפילה?

הערות

פסקה 2

1 יגלה לן טעמי

ההערה אומרת שנוסף נוסף של מאמר זה, שגרשם בידי אדמו"ר האמצעי, נדפס בסידור. זהו נוסח מקביל של אותו מאמר.

הערת קה"ת

ראה הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסידור רב, ג. נמצא בגונית כ"ק אדמו"ר ורשום שם: יום שבת פי תצוה [תקס"ז]. וראה ברשימת המאמרים בסה"מ תקס"ז הערה 39. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. לכללות הענינים של המאמר ראה סה"מ תקס"ה ח"א ע' קנ בענין האכילה דשבת. תו"ח פי לך צו, א. ובפי ויקהל תרלה, א ואילך (הוצאה צילום כת"י הרי"ש סופר). ביאורה"ז להצ"צ כרך ב ע' תתמה. אוה"ת בראשית כרך ז תתשכב, א. אוה"ת נ"ך ע' תרסד. ד"ה והוא עומד עליהם תרס"ג ע' נ. סה"מ תרס"ו ע' קנד. וראה עבודת הלוי פי ח"ש כח, א. בלקו"ת תוריע כ, ד מציינ' לד"ה זה. בדרך מצותיך ז, א בשם כ"ק אדמו"ר: ששמעתי מפיו הקדוש של מורינו ורבינו נ"ע בכפר פייענע בימים שלפני הסתלקותו בטבת תקע"ג על ענין האכילה בשבת.

2 יגלה לן טעמי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זמירות לסעודה בי דשבת.

3 ה' אחרונה דשם ב"ן

דיון מקביל במערת המכפלה כה"א האחרונה של שם ב"ן.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת להאריז"ל פי ח"ש ד"ה מערת המכפלה. וראה סה"מ תקס"ה ע' טז. אוה"ת ענינים ע' רצב.

4 התורה אוסרת אכילת דם, כי הדם הוא הנפש. אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כפשוטו: הדם שנעשה מן המאכל הוא הנושא את חיות האדם

דברים י"ב:כ"ג Deuteronomy 12:23

רַק חֶזֶק לְבָבְךָ אֲכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא-תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם-הַבָּשָׂר:

Only be steadfast in not eating the blood; for the blood is the life; and thou shalt not eat the life with the flesh.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 דתלת שליטין אינון

הזוהר מדבר על שלושה שליטים בגוף: המוח, הלב והכבד. אדמו"ר הזקן נעזר בדבריו כדי לתאר כיצד המאכל, שנעשה לדם בכבד, מגיע ללב ולמוח.

זח"ב קנג, Zohar II, 153a

זח"א קלח, Zohar I, 138a

הערת קה"ת

זח"ב קנג, א. וראה ג"כ זח"א קלח, א. וראה לקמן מט, ב במ"מ לשם.

6 דתלת שליטין אינון

בהערות קה"ת מציינים קטע זה בזוהר כמקור נוסף לעניין שלושת איברי השלטון שבגוף.

ספר הזוהר, תולדות ד':ל-ט"ז:ג' Zohar, Toldot 4:30-9:73

7 בסידור מתחיל

בסידור המאמר פותח תחילה בשאלה מה פירוש "כפולים ודקים". ההערה אומרת שהדבר מסביר מדוע המאמר כאן מסתיים בכפילה ובקלישה.

הערת קה"ת

יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי כו', הנה תחילה יש להבין מה שאמר כפילא וקלישא. בזה יובן הסיום דהמאמר כאן בענין כפילא וקלישא.

פסקה 3

8 אליהו הלך ארבעים יום בכוח האכילה ההיא. לשונו של אדמו"ר הזקן, "מכוח האכילה", מהדהדת את לשון הפסוק

מלכים א י"ט:ח' I Kings 19:8

וַיָּקָם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ הָאֲכִילָה הַהִיא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הָר הָאֱלֹקִים הָרִבִּי:

And he arose, and did eat and drink, and went in the strength of that meal forty days and forty nights unto Horeb the mount of G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 האכילה היא יותר עליונה

מאמר מאוחר הדין בשאלה מדוע אכילת שבת נעלית מאכילת ימות החול.

הערת קה"ת

ראה ד"ה והוא עומד תרס"ג.

10 וקראת לשבת עונג

הנביא אומר לישראל לקרוא לשבת "עונג". אדמו"ר הזקן נעזר בכך. להראות שאכילת שבת היא עונג הנמשך מלמעלה, ולא בירור.

ישעיהו נ"ח:י"ג Isaiah 58:13

אִם-תֵּשֵׁב מִשְׁכַּת רִגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצָה בְּיוֹם קִדְּשִׁי וְקִרְאתָ לִשְׁבַּת עֲנָג לְקִדּוֹשׁ הִי מְכֻבָּד וּכְבֹדָתוֹ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֲפָצָה וְדַבָּר דְּבָר:

If thou turn away thy foot because of the sabbath, From pursuing thy business on My holy day; And call the sabbath a delight, And the holy of the L-RD honourable; And shalt honour it, not doing thy wonted ways, Nor pursuing thy business, nor speaking thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נח, יג. ראה דרך מצותיך מצות לא תבערו אש. וראה תו"ח ד"ה בעצם היום הזה פרקים י-יא. (כמצויין בהערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בקונטרס עץ החיים פרק ח ע' 33 בשולי העמוד).

11 אז תתענג על הוי"ה

הפסוק הבא מבטיח: "אז תתענג על ה'". עונג השבת הוא עונג באלוקות עצמה.

ישעיהו נ"ח:י"ד Isaiah 58:14

אז תתענג על־Havayah והרַב־בְּתִיךָ עַל־[בְּמֹתִי] (במותי) אֶרְץ וְהֶאֱכַלְתִּיךָ נַחֲלֹת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי Havayah דִּבֶּר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נח, יד.

12 אחור וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני". אדמו"ר הזקן מחיל את שתי המילים על יחס האדם למאכל: הוא ראשון במובן אחד ואחרון במובן אחר.

תהילים קל"ט:ה' Psalms 139:5

אֲחֹר וְקָדָם צָרַתְנִי וְתִשָּׂת עָלַי כַּפְּכָה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, ה.

13 אחור וקדם צרתני

המדרש מפרש שהאדם היה האחרון במעשה בראשית, והראשון במובן אחר. אדמו"ר הזקן נעזר ב"אחרון" כדי להסביר מדוע האדם תלוי במאכל לקיומו.

בראשית רבה ח':א' Bereshit Rabbah 8:1

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. רבי יוחנן פתח: (תהלים קלט): אחור וקדם צרתני וגוי אמר רבי יוחנן: אם זכה אדם, אוכל שני עולמות, שנאמר: אחור וקדם צרתני, ואם לאו הוא בא ליתן דין וחשבון, שנאמר (שם): ותשת עלי כפכה. אמר רבי ירמיה בן אלעזר: בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, אנדרוגינוס בראו, הדא הוא דכתיב: זכר ונקבה בראם. אמר רבי שמואל בר נחמן: בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, דיו פרצופים בראו ונסרו ועשאו גביים, גב לכאן וגב לכאן. איתבון ליה, והכתיב: ויקח אחת מצלעותיו! אמר להון: ...

"And G-d said: Let us make Man in our image, in our likeness, and let them dominate over the fish of the sea, and over the birds of the heavens, and over the animals, and over all the earth, and over every crawling creature that crawls upon the earth" (Genesis 1:26). "And G-d said: Let us make Man in our image, in our likeness." Rabbi Yohanan began: "Back and front [aḥor vakedem], You shaped me..." (Psalms 139:5) – Rabbi Yohanan said: If a person merits, he partakes of two worlds, ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

14 שהמאכל . . בשבחי"כ

המאמר ההוא מסביר ששורש האדם בתיקון, ואילו שורש בעלי החיים בתוהו, שבו כל מידה עומדת בפני עצמה; וכן שהמאכל מוסיף אור לנפש

האלקית. הדברים מסבירים מדוע המאכל, ששורשו בתוהו, יכול להיות נעלה מן האדם.

הערת קה"ת

ראה לקמן סה, ד. לקו"ת פי' צו יג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ע' יז. מח.

15 לפני מלך מלך לבניי

המלכים שמלכו באדום "לפני מלוך מלך לבני ישראל". בקבלה הם מסמלים את עולם התוהו, שורשו של המאכל.

בראשית ל"ו:Genesis 36:31

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מֶלֶךְ־מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לו, לא.

4 פסקה

16 צדיק אוכל לשובע נפשו . . ובטן רשעים תחסר

"צדיק אוכל לשובע נפשו, ובטן רשעים תחסר". אדמו"ר הזקן קורא את שני חלקי הפסוק כשני סוגי אכילה.

משלי י"ג:כ"ה Proverbs 13:25

צָדִיק אֲכָל לְשֹׁבַע נַפְשׁוֹ וּבֶטֶן רָשָׁעִים תִּחְסַר:

The righteous eateth to the satisfying of his desire; But the belly of the wicked shall want.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יג, כה. ראה לקמן סה, ב. ראה בארוכה בסה"מ תקס"ה ע' קג ואילך. לקו"ש חט"ז ע' 189. וראה קונטרס עץ החיים ע' כג.

5 פסקה

17 המחצית השנייה של הפסוק, שאותה מפרש אדמו"ר הזקן כאכילת ימות החול המרוקנת את הקליפה מאחזיתה

משלי י"ג:כ"ה Proverbs 13:25

צָדִיק אֲכָל לְשֹׁבַע נַפְשׁוֹ וּבֶטֶן רָשָׁעִים תִּחְסַר:

The righteous eateth to the satisfying of his desire; But the belly of the wicked shall want.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 חיל בלע ויקיאנו . . ומבטנו יורישנו אל

"חיל בלע ויקיאנו, מבטנו יורישנו אלי". הקליפה צריכה להשיב את החיות הקדושה שבלעה.

איוב כ':ט"ו Job 20:15

חֵיל בָּלַע וַיִּקְאֵנוּ מִבֶּטְנוֹ יִרְשָׁנוּ אֵל:

He hath swallowed down riches, and he shall vomit them up again; G-d shall cast them out of his belly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כ, טו. ראה אוה"ת תולדות קנד, א. אוה"ת נ"ך כרך א ע' תרסג שקאי על הניצוץ אלקי שמוציאים מג"ק הטמאות. ראה לקמן כ, ג ובמ"מ לשם.

פסוק 6

19 כעת מקבילים שני חלקי הפסוק: "לשובע נפשו" הוא עניינה של שבת, ו"בטן רשעים תחסר" הוא עניינם של ימות החול.

משלי י"ג:כ"ה Proverbs 13:25

צדיק אכל לשבע נפשו ובטן רשעים תחסר:

The righteous eateth to the satisfying of his desire; But the belly of the wicked shall want.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 7

20 וכמ"ש בזהר

הזוהר מדייק שמלאכי אומר "פרש חגיכם" ולא "פרש שבתכם", ומלמד שסעודת יום טוב צריכה לשמח את העניים. אדמו"ר הזקן מסביר מדוע יש הבדל בין הדברים.

זח"ב פח, כ"ב Zohar II, 88b

הערת קה"ת

זח"ב פח, ב. ראה דרך מצותיך מצות לא תבערו אש.

21 אין בו פסולת כלל

המאמר על המן, שירד מלמעלה כמזון שאין בו פסולת, מקביל לאכילת שבת שאין בה פסולת.

הערת קה"ת

ראה לקמן סה, סע"ב ואילך. סה"מ הנחות הר"פ ע' עד ואילך. סה"מ תקס"ח ע' לב. דרך מצותיך צ, א ואילך. צב סע"א ואילך. ד"ה והוא עומד תרס"ג.

לקוטי לרי"י לזח"ג ע' רג. לקו"ש חט"ז ע' 189.

22 עונג השבת הוא "על ה'", למעלה מתעורבות הטוב והרע.

ישעיהו נ"ח:יד Isaiah 58:14

אז תתענג על־Havayah והִרְפֵּיתִיךָ עַל־[בְּמַתִּי] (במותי) אֶרֶץ וְהֶאֱכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי Havayah דִּבֶּר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 ולא יגורך רע

"לא יגורך רע". בשבת אין פסולת, כי אין לרע מקום בה

תהילים ה':ה' Psalms 5:5

כי לא אֶל־חַפְּזֵי־רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְרֶךָ רָע:

For Thou art not a G-d that hath pleasure in wickedness; Evil shall not sojourn with Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 פרש חגיכם

"וזריתי פרש על פניכם, פרש חגיכם". תוכחת הנביא היא הבסיס להבחנה שעורך הזוהר.

מלאכי ב':ג' Malachi 2:3

הנני גֹּרֵר לָכֶם אֶת־הַזֶּרַע וְזִרְתִּי פָרֶשׁ עַל־פְּנֵיכֶם פָּרֶשׁ חֲגִיכֶם וְנִשָּׂא אֶתְכֶם אֲלֵיו:

Behold, I will rebuke the seed for your hurt, And will spread dung upon your faces, Even the dung of your sacrifices; And

ye shall be taken away unto it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ב, ג.

25 ושמחת בחגך

התורה מצווה לשמוח בחג יחד עם הלוי, הגר, היתום והאלמנה. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כתיקון ל"פסולת" של היום הטוב.

דברים ט"ז:יד Deuteronomy 16:14

וְשִׂמְחָתָּ בַּחֲגֵךָ אִתָּהּ וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם וְהָאֲלֵמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ:

And thou shalt rejoice in thy feast, thou, and thy son, and thy daughter, and thy man-servant, and thy maid-servant, and the Levite, and the stranger, and the fatherless, and the widow, that are within thy gates.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים טז, יד.

פסוק 8

26 מאן דלא יהיב למסכני

הזוהר אומר שמי שאוכל ביום טוב ואינו נותן לעניים הוא זה שעליו נאמר "פרש חגיכם". אדמו"ר הזקן מסביר שהעונש הוא מידה כנגד מידה

זח"ב פח, כ"ב Zohar II, 88b

הערת קה"ת

ראה זח"ב פח, ב.

פסוק 9

27 פי קלישא . . ביום ההוא יהי

ההערה מציינת שהקטע הזה, מ"קלישא" ועד סוף המאמר, מובא באור התורה של הצמח צדק.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת בראשית כרך ז תתתא, ב.

פסוק 11

28 כנודע מענין המכפלה

הצמח צדק דן בכמה מקומות בה"א הכפולה של מערת המכפלה; ההערה מציינת שבמקום האחרון המילים המסוימות האלה חסרות.

הערת קה"ת

לקו"ת מהאריז"ל פ' ח"ש. מאו"א מ, כג. ראה אוה"ת פ' חיי שרה כרך ד תשעז, ב. שם כרך ז תתתא, ב ושם אין תי' אלו.

29 ביום ההוא יהי

"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כמקור לגילוי הה"א העליונה עצמה למטה לעתיד לבוא.

זכריה ט"ד:ט Zechariah 14:9

וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יְהִי ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

And the L-RD shall be King over all the earth; In that day shall the L-RD be One, and His name one.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכריה יד, ט. ראה לקו"ת במדבר ט, ד. ובאוה"ת פ' ויצא כרך ה תתנד, א.

פסקה 12

30 ואברהם זקן בא בימים

"ואברהם זקן בא בימים". המאמר מבוסס על פירוש הוזהר למילים "בא בימים".

בראשית כ"ד:1:Genesis 24:1

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְהָיָה בְּרַךְ אֶת־אֲבְרָהָם כָּל־

And Abraham was old, well stricken in age; and the L-RD had blessed Abraham in all things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 13

31 להבין ענין

ההערה מצינת שהמאמר נאמר בשנת תקנ"ז, ומפנה להערת העורכים בקונטרסים הקצרים של אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

נאמרה בשנת תקנ"ז, ראה מאמרי אדה"י הקצרים ע' תר"ז הערה 76. בכמה כת"י: שקלאו וישלח תקנ"ז. בכת"י א': מברכין חשון תקנ"ז. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. אוה"ת בראשית כרך ד תשפ"ה, ב. תתפ"ה, א. מאמר זה נזכר בלקו"ת ואתחנן ז, ב. שה"ש יח, ג. כב, ב. באוה"ת ויחי שסו, א מציין "בתו"א פ' חיי ענין ג"ע שבו גילוי הזיו בכח"י השגת המהות, משא"כ בעולמות בי"ע הרי עולם ל' העלם" ע"ש. לכללות מאמר זה ראה בסה"מ תרכ"ח ע' נ ואילך. סה"מ תרל"ד ע' נט. סה"מ תרמ"ג ע' כ ואילך. ד"ה לך לך תרנ"ד ע' נ ואילך. ד"ה וטהר לבנו עזר"ת ע' כו. ד"ה ואברהם זקן תשליח (נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 315 ובסה"מ מלוקט ח"א ע' רפט). פלח הרמון בראשית קטו, ג.

32 יפה שעה אחת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, יז.

33 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב

המשנה אומרת ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה יפה מכל חיי העולם הבא. זהו המאמר שהדיון מבקש להסביר.

משנה אבות ד:17: Pirkei Avot 4:17

הוא ה"ה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

34 שמהם נעשו לבושינ לנשמה

איגרת הקודש, סימן כ"ט, דנה בלבושי הנשמה בגן עדן הנעשים מתורה ומצוות — הרעיון שעליו מבוססת פסקה זו.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' כט. אוה"ת בראשית כרך ד תשפ"ו, א. סה"מ תשי"א ד"ה זכרנו לחיים ע' 153.

כמאמר הוזהר ע"פ ואברהם זקן

הקטע בתולדות מביא את דברי הוזהר על "ואברהם זקן בא בימים", ומבחין בין בעלי תשובה, הממשיכים אור מקיף שלמעלה מכל כלי, לבין אברהם ש"בא בימים", עם כלים ולבושים.

הערת קה"ת

ח"א רכד, א. וראה שם קכט, א הלשון "יומין עילאין". וראה לקמן כ, ד. מו, ג. עה, ד. עט, ב. פב, א. לקו"ת שלח לח, ד. נא, ג. יוהכ"פ סט, א. שמע"צ פו, סע"ב. שה"ש טז, ג.

36 ואברהם זקן בא בימים באינן יומין עילאין

הוזהר מפרש את "זקן בא בימים" כאברהם הנכנס עם ימיו העליונים, ומזהיר שיום שנפגם חסר מלבוש הנשמה. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהמעשים הטובים הם לבושים לעולם הבא.

ספר הוזהר, ויחי ל"ב:רצ"ד-ש"ג:303-32:Zohar, Vayechi

37 באינן יומין עילאין

הערות קה"ת מפנות כאן לביטוי הוזהר "ימים עליונים".

ספר הוזהר, חיי שרה ט"ו:קיד-16:121-15:Zohar, Chayei Sara

Hence we read that when Abraham was old he "came into days", i.e. he entered into those supernal days, the days familiar in the doctrine of true faith. Further, "the L-rd blessed Abraham in all things (ba-kol)", the region called kol (all) being the source whence issue all boons and blessings.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 14

38 הדנה ענין זיו השכינה . . השגת מהות

ההערה מצינת שהקטע בדברים משמעו שגם בעולם הבריאה מושגת רק מציאות האלקות ולא מהותה, המושגת רק בגן עדן. היא מצינת שהדבר נראה כסותר את דברי לקו"ת תורה על התהוות העולמות ממלכות.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת פ' בראשית כרך ג תקל, א. וראה גם באוה"ת דברים כרך ו ד"ה למען תירא ע' בירל, שכאן משמע שאפילו בעולם הבריאה אינו מושג המהות רק המציאות כ"א בג"ע מושג המהות, שלכאורה זה סותר למ"ש בלקו"ת פ' ואתחנן י, ב אופן התהוות בי"ע מבחי' מל'. נזכר באוה"ת זכור ע' איתשע.

39 ואתה מחי את כולם

"ואתה מחי את כולם". בשירת הלויים מתוארת החיות האלקית שבתוך הבריאה, שאותה מבחין אדמו"ר הזקן מזיו השכינה שממנו נהנים בעולם הבא.

נחמיה ט:6: Nehemiah 9:6

אַתָּה־הוּא ה' לְבַדְּךָ אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צָבָא הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מַחְיָה אֶת־כָּל־זָכָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִּים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמ"י ט, ו.

40 התפשטות חיות . . אינו מושג ונראה

הגהה בשולי התורה אור מפנה למאמר זה בלקוטי תורה, המסביר שהנשמה עצמה אינה נראית.

הערת קה"ת

"ע" בלקו"ת ד"ה ע"כ יאמרו המושלים אשר הנשמה אינו נראה" — הג"ה בתו"א על הגיליון.

פסקה 15

41 והנה התפעלות החיות באברים

הגהה בשולי העמוד מפנה להסבר בלקוטי תורה למילה "התפעלות", המשמשת כאן במשמעות של פעולה או השפעה.

הערת קה"ת

"ע" לקו"ת ד"ה ונקדשתי סע"א פ"י תיבת התפעלות" הג"ה בגיליון תו"א.

42 כדור השמים

בכתב יד זה נאמר "כדור השמש" במקום "כדור השמים".

הערת קה"ת

בבוכ תקצ"ה: כדור השמש.

43 מ"מ החיות עצמו אינו בגדר מקום וגבול

הגהה בשולי העמוד מפנה לתחילת ביאור "שוש אשיש" בלקוטי תורה, לעניין שהחיות עצמה אינה מוגבלת למקום ולגבול.

הערת קה"ת

"ע" בתחלת ביאור שוש אשיש בלקו"ת" הג"ה בגיליון התו"א.

פסקה 16

44 מכ"כ

קריאת המלאכים: "מלא כל הארץ כבודו". אדמו"ר הזקן מפרש את "כבודו" כזיו בלבד של ה'.

ישעיהו ו'ג:3 Isaiah 6:3

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ו, ג.

45 זיו יקריה

התרגום הארמי מתרגם "כבודו" כ"זיו יקריה", ואדמו"ר הזקן רואה בכך הוכחה שרק הארה ממלאת את העולם.

תרגום יונתן על ישעיהו ו'ג:3 Targum Jonathan on Isaiah 6:3

וּמִקְבְּלֵי זִיּוֹ מִן זִיּוֹ וְאָמְרֵי קְדִישׁ בְּשֵׁמִי מְרוֹמָא עֲלָאָה בֵּית שְׁכִינְתֵּיהּ קְדִישׁ עַל אֲרַעָא עוֹבֵד גְּבוּרְתֵּיהּ קְדִישׁ לְעֵלְמָא וְלְעֵלְמִי עֲלִמְיָא זִי צְבָאוֹת מְלִיא כָל אֲרַעָא זִי יְקָרִיהּ:

And one cried unto another, and they were saying, Holy in the highest and exalted heavens is the house of His Shekinah, holy upon the earth is the work of His might, holy for ever, world without end, is the L-rd of hosts, the whole earth is full of the brightness of His glory.

Mikraot Gedolot (Public Domain) • London "Chaldee Paraphrase," 1871 (Public Domain)

46 שהוא רק זיו והתפשטות הארה בלבד

המאמר מפרש את הזיו כאור "הנמשך מאור אין סוף ומתלבש בכל העולמות, להוותם ולהחיותם מאין ליש", ואת "אני" כעצמותו של אין סוף, שאינה נתונה במידה ובגבול.

הערת קה"ת

"הנמשכת מאור" ומתלבשת תוך כל העולמות להוותם ולהחיותם מאין ליש" — ד"ה עטרת תפארת תרמ"ז ע' לה. מענין זיו השכינה — בלקו"ת האזינו עה, א מציין לכאן.

47 את השמים ואת הארץ אני מלא

"הלא את השמים ואת הארץ אני מלא". ה' מדבר על עצמו ולא על זיו, ולכאורה הדבר סותר את דברי ישעיהו.

ירמיהו כ"ג:24 Jeremiah 23:24

אִם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻם־ה' הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מְלֵא נְאֻם־ה':

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"י כג, כד. "ואני הוא בחי" א"ס עצומה" שאינו נתפס בתוך מדה וגבול" — סה"מ תרמ"ז ע' לה.

48 שו"ה והענין — כנ"ל

הגהה בשולי העמוד גורסה "כמו שכתוב להלן" במקום "כנוצר לעיל".

הערת קה"ת

"כנוצר לקמן" — הג"ה בגיליון התו"א.

49 במקום שאתה מוצא גדולתו

רבי יוחנן מלמד שבכל מקום שבו הכתוב מזכיר את גדולת ה', הוא מזכיר גם את ענוותנותו. אדמו"ר הזקן מפרש שנתנית החיות לעולמות היא ענוה, ולא גדולה.

מגילה ל"א א"י"ב-י"ג Megillah 31a:12-13

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מְקוֹם שֶׁאֲתָה מוֹצֵא גְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲתָה מוֹצֵא עֲנוּוֹתָנוּתוֹ. דָּבָר זֶה כְּתוּב בַּתּוֹרָה, וְשְׁנַיִ בְּנְבִיאִים, וּמִשּׁוּלָּשׁ בְּכַתּוּבִים. כְּתוּב בַּתּוֹרָה: "כִּי ה' אֱלֹהֶיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְאֹדוּגֵי הָאֲדוּמִים", וּכְתִיב בְּתַרְיָה: "עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה". שְׁנַיִ בְּנְבִיאִים: "כֹּה אָמַר רִם וְנִשְׂא שׁוֹכֵן עַד וְקְדוֹשׁ וְגו'", וּכְתִיב בְּתַרְיָה: "וְיָאֵת דָּכָא וּשְׁפַל רוּחַ", מִשּׁוּלָּשׁ בְּכַתּוּבִים, דְּכְתִיב: "סוּלוּ לְרוּכְבַּ בְּעֶרְבוֹת בְּקָה שְׁמוֹ", וּכְתִיב בְּתַרְיָה: "אֲבִי יְתוּמִים ...

Yohanan said: Wherever you find [mentioned in the Bible] the power of the Holy One, blessed be He, you also find his humility. This fact is stated in the Torah, repeated in the Prophets, and stated a third time in the [Sacred] Writings. It is written in the Torah, "For the L-rd your G-d, He is the G-d of gods and L-rd of lords," and it says immediately afterwards, "He executes justice for the orphan and widow" (Deuteronomy 10:17). It is repeated in the Prophets: "For thus said He who ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

הערת קה"ת

מגילה לא, א. ראה הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע בספר המאמרים ת"ש ע' 40. תש"ד ע' 210 בדיוק גי' זו. ראה לקמן לא, ד, ס, א.

פסקה 17

שלגדולתו אין חקר

"לגדולתו אין חקר". גדולתו האמיתית של ה' אינה ניתנת למדידה ביחס כלשהו לעולמות.

Psalms 145:3: תהילים קמ"ה:ג

גדול ה' ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ג.

ולתבונתו אין מספר

"לתבונתו אין מספר". פסוק נוסף המבטא את הגדולה שאינה מתבטאת בהחייאת העולמות.

Psalms 147:5: תהילים קמ"ז:ה

גדול אֲדוֹנֵינוּ וְרַב־כֹּחַ לְתַבּוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר:

Great is our L-rd, and mighty in power; His understanding is infinite.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמז, ה.

אבל ענין עוה"ב . . בבחי' גילוי

דיון מקביל באור התורה על העולם הבא כהשגה גלויה בעצם הזיו האלקי.

הערת קה"ת

ראה באוה"ב פ' ויצא כרך ד תשפח, א.

פסקה 18

איך תוכל הנשמה . . להשיג מהות ועצמות אלקות

מאמר מאוחר יותר על האפשרות שנשמה נבראת תשיג את עצמות האלקות.

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תרכ"ח ע' נד. סה"מ תרל"ד ע' נט.

חלק אלוה ממעל

"חלק אלוה ממעל". החסידות מפרשת את הביטוי כתיאור הנפש האלקית, ששורשה הוא ה' עצמו.

איוב ל"א:ב' Job 31:2

וְמָה חֵלֶק אֱלֹהִים מִמַּעַל וְנַחֲלַת שְׂדֵי מְמַרְמִים:

For what would be the portion of G-d from above, And the heritage of the Almighty from on high?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ועתה צ"ל

ההערה מציינת שקטע מכאן ואילך מצוטט בספר המאמרים תרל"ד.

הערת קה"ת

קטע מכאן בסה"מ תרל"ד ע' נט.

כו' וא"כ איך תוכל להשיג מהות ועצמות אלקות

ההגהה מביאה נוסח מכתב יד המוסיף: לכן הנשמה יכולה להיות נתונה לשכר ולעונש ולפעול נגד רצון ה', ככתוב "נפש כי תחטא"

הערת קה"ת

"בכ"י מצאתי כו' לכן תוכל להיות בבחי' שכר ועונש שתוכל לעשות היפך הרצון כמ"ש נפש כי תחטא, ועי' בלקו"ת ביאור שבתותי אות ב' וא"כ". הג"ה בגליון תו"א מחסיד.

פסקה 19

ויבא משה בתוך הענן

משה נכנס בענן ועלה להר, ושהה שם ארבעים יום וארבעים לילה. אדמו"ר הזקן מפרש את הענן כלבוש המאפשר להשיג אלקות.

Exodus 24:18: שמות כ"ד:י"ח

וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָנָן וַיַּעַל אֶל־הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָרָא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:

And Moses entered into the midst of the cloud, and went up into the mount; and Moses was in the mount forty days and forty nights.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כד, יח. לקמן לג, א. בלקו"ת ויקרא ז, א. שמע"צ פז, ב. שה"ש מט, א מציין לכאן. ראה אגה"ק סי' כט.

לחם לא אכל

משה היה עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה ולא אכל לחם. אדמו"ר הזקן שואל כיצד גוף גשמי יכול להיות ממזון רוחני.

Exodus 34:28: שמות ל"ד:כ"ח

וַיְהִי־שָׁם עִם־ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל־הַלָּחֹת אֶת דְּבַר־יְהוָה עֲשֶׂת־הַדְּבָרִים:

And he was there with the L-RD forty days and forty nights; he did neither eat bread, nor drink water. And he wrote upon the tables the words of the covenant, the ten words.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

לחם לא אכל

המדרש דן במשה על ההר בלי מזון. הערות קה"ת מביאות אותו כדעה נוספת בשאלה ממה ניזון משה.

Shemot Rabbah 47:5: שמות רבה מ"ז:ה' 47

... וכי קלה היא בעיניך, שמכרתי דבר שנברא בששה ימים, וקניתי דבר שניתן לארבעים יום, עולם כולו ומלואו נברא ב' ימים, אבל התורה ניתנה לארבעים יום. לחם לא אכל, אבל מלחמה של תורה אכל. ומים לא שתה, אבל מימיה של תורה שתה, והיה למד תורה ביום ופושט אותה בינו לבין עצמו כלילה. ולמה היה עושה כך? אלא ללמד את ישראל, שיהו יגעים בתורה ביום וכלילה. ר' שמעון בן לקיש היה אומר לתלמידיו: בואו ולמדו תורה דשחרין, ודקרין כלילה. ורבי יוחנן היה אומר לתלמידיו: בואו ולמדו תורה דאימטין, אלא אעפ"כ מודה ...

"He was there with the L-rd forty days and forty nights; he did not eat bread, and he did not drink water. He wrote upon the tablets the words of the covenant, the ten precepts" (Exodus 34:28). "He was there with the L-rd." Is it possible for a person to be forty days without food and without drink? Rabbi Tanhuma says in the name of Rabbi Elazar ben Rabbi Avin in the name of Rabbi Meir: The proverb says: You went to the city, follow its conventions. Above, where there ...

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

60 לחם אבירים . . כמו המלאכים

"לחם אבירים אכל איש". הגמרא מפרשת זאת כלחם שאוכלים המלאכים.

Psalms 78:25 תהילים ע"ח:כ"ה

לָחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ צִדָּה שָׁלַח לָהֶם לְשֹׁבַע:

Man did eat the bread of the mighty; He sent them provisions to the full.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Yoma 76a יומא ע"ו

Yoma 75b:11 יומא ע"ה ב:י"א

תנו רבנן: "לָחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ", לָחֶם שֶׁמֶלֶאכִי הִשְׁתָּה אוֹכְלִין אוֹתוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וְכַשְׁנֶאֱמָרוּ דְּכָרִים לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אָמַר לָחֶם: צֵאוּ וְאָמְרוּ לוֹ לְעֲקִיבָא: עֲקִיבָא טְעִיתָ! וְכִי מֶלֶאכִי הִשְׁתָּה אוֹכְלִין לָחֶם? וְהִלָּא כְּבָר נֶאֱמַר: "לָחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמִים לֹא שָׁתִיתִי!" אֲלָא, מָה אֲנִי מַקְשֶׁה "אַבִּירִים" — לָחֶם שֶׁנִּכְלַע בְּמֵאֲתִים וְאַרְבַּעִים וְשִׁמוֹנֶה אֲכָרִים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תהלים עח, כה. עפ"י ש' בס' התמונה הובא בילקוט ראובני בשלח טז, ד. עמק המלך עד, ג. ראה יומא עו, א (הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע בספר המאמרים תש"א ע' 154). בלקו"ש ח"ד ע' 1037 שוה"ג להערה 19 כ' וז"ל: במ"ש בדא"ח במקום א' שמשח רבינו ע"ה ה' גיוון מזון רוחני, ובמקום שני מלחם אבירים לא גיוון, ה"ה מותיב לה והוא מפרק לה במכתבו, שבכל אחד מהנ"ל מבאר דיעה אחת אשר בש"ס (יומא עה, ב). ויותר נכון (כי בש"ס משמע דלרע"ק אכל איש — קאי על כל בני"י) עפ"י הדיעה אשר בשמו"ר פמ"ז ה, ז שאלו ואלו דא"ח. ועואפ"ל לתווכ' בין הדעות — שנפק"מ במשה עצמו בין כשלומד מן הקב"ה או כששונה לעצמו, שאז הוא במדרג' מלאך, ודו"ק בתו"א ולקו"ת עכ"ל. ראה לקמן עד, א. פט, א. קיג, ג. וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 19 ובהערה *36.

61 הוא חכים

בתפילתו של אליהו נאמר שה' חכם, אך לא בחכמה הניתנת לידיעה. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להסביר שחכמת ה', שורש התורה והמצוות, מיוחדת עמו.

Tikkunei Zohar 17a תקוני זוהר י"ז

62 עוסק בתורה ובמצות נעשה לנשמתו לבושים

ההערה מסבירה שבדרך כלל התורה והמצוות הן שתיהן לבושים, אך בפרט רק המצוות הן לבושים ("ימים"), ואילו התורה היא "זקן".

הערת קה"ת

ראה בד"ה ואברהם זקן תשל"ז (נדפס בסה"מ מלוקט כרך ד ע' נה) הערה 27 שכ"ה גם בתו"א פ' משפטים עט, סע"ג. ובכ"מ. שבדרך כלל תורה ומצות הם בחי' לבושים אבל בפרטיות רק המצוות הם לבושים ("ימים"), משא"כ התורה הו"ע "זקן" ע"ש. לקמן לג, א. מציין לכאן. וראה לקו"ת שלח לח, ד.

63 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט

המשנה שבה פתח המאמר. כאן באה התשובה: מעשים טובים מושרשים למעלה מן העולם הבא.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד:י"ז

הוא ה"ה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to

come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

20 פסקה

64 שימליכוהו למעלה ולמטה ולד' רוחות העולם

הגמרא אומרת שאם המליך את ה' למעלה, למטה ולארבע רוחות העולם באמירת "אחד", אינו צריך להאריך עוד. אדמו"ר הזקן מפרש המלכה זו כהכרה בכך שהכול בטל בה:

Berakhot 13b:15-16 ברכות י"ג ב:ט"ו-ט"ז

רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי [חייא בר אבא], חזייה דהוה מאריך טובא, אָמַר לָהּ: כִּיּוֹן דְּאִמְלִיכְתִּיהָ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם — תּוּ לֹא צְרִיכָתָּהּ. אָמַר רַב נַתָּן בַּר מֶר עוֹקְבָא אָמַר רַב יְהוּדָה: "עַל לְבָבָךְ" בְּעִמְדָּהּ. "עַל לְבָבָךְ" סָלָא דַּעְתָּהּ? אֲלָא אֵימָא עַד "עַל לְבָבָךְ" בְּעִמְדָּהּ. מָכָּא וְאֵילָךְ — לֹא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר כָּל הַפְּרָשָׁה כּוּלָּהּ בְּעִמְדָּהּ.

Jeremiah was sitting in the presence of R. Hiyya b. Abba, and noticed that he prolonged [the word ehad] exceedingly. He said to him : So long as thou hast proclaimed His Kingship above and below and the four winds of heaven, more than that is not required of thee. Rab Nathan b. Mar 'Ukba said in the name of Rab Judah : "Upon thine heart" [should be recited] standing. Dost thou imagine that applies only to the words "Upon thine heart"? No ; but say, [From the commencement of ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

65 זיו יקריה

תרגום הפסוק כ"זיו יקריה" מראה שרק זיו מתלבש בעולמות

תרגום יונתן על ישעיהו ו':ג: Targum Jonathan on Isaiah 6:3 וּמִקְבְּלִין דִּין מִן דִּין וְאִמְרִין קֳדִישׁ בְּשֵׁמִי מְרוּמָא עֲלָא בֵּית שְׁכִנְתִּיהָ קֳדִישׁ עַל אֲרַעָא עוֹבֵד גְּבוּרְתִּיהָ קֳדִישׁ לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלַמָּא יְיָ צְבָאוֹת מְלִיא כָּל אֲרַעָא זִיו יְקָרִיהָ:

And one cried unto another, and they were saying, Holy in the highest and exalted heavens is the house of His Shekinah, holy upon the earth is the work of His might, holy for ever, world without end, is the L-rd of hosts, the whole earth is full of the brightness of His glory.

Mikraot Gedolot (Public Domain) • London "Chaldee Paraphrase," 1871 (Public Domain)

66 את השמים ואת הארץ אני מלא

"את השמים ואת הארץ אני מלא" מדבר בעצמותו של ה', שאינה מוגבלת במידה.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם-יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא-אֶרְאֶנּוּ נְאֻם-יְיָ הֲלוֹא אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻם-יְיָ:

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 22

67 ואהבת

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהחלטה להישאר קשור להתבוננות בה'.

דברים ו':ה:5 Deuteronomy

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 ודברת כם

"ודברת כם". בקריאת שמע מילים אלה מקבל האדם על עצמו ללמוד תורה, וכך האהבה שלו מתבטאת בפועל.

דברים ו':ז:6 Deuteronomy

וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ כִּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבִלְכָתְךָ בְּדֶרֶךְ וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 ואורייתא וקוב"ה כולא חד

המאמר מסביר את דברי זוהר "אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד" בכך שה' עצמו, קדוש ונעלה לחלוטין מן העולמות, שאפילו זיוו לא היה יכול לקיימם, נמצא בתורה ובמצוות. הדבר מעמיק את משמעותו של "יחוד אמת" עם התורה כאן.

הערת קה"ת

נסמן לקמן נז, ג.

70 אורייתא מח"ע נפקת

זוהר מלמד שהתורה יצאה מחכמה עילאה. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להסביר כיצד לימוד התורה למטה מאחד את הנשמה עם שורשה למעלה.

זוה"כ פה, 85a Zohar II,

הערת קה"ת

זח"ב פה, א. וראה שם קכא, ב.

71 הקב"ה יושב ושונה כנגדו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תדב"א רבה רפ"ח. יליש איכה רמז תתרלה.

72 הקב"ה יושב ושונה כנגדו

המדרש אומר שכאשר אדם יושב ולומד, הקב"ה יושב ולומד כנגדו. הדבר ממחיש את היחוד שנוצר באמצעות לימוד תורה.

תנא דבי אליהו רבה י"ח:א'-ב':2-18 Tanna DeBei Eliyahu Rabbah

... א"כ למה נאמר בכל צרתם לו צר אלא אמר הקב"ה בכל צער וצער שיש לישראל כביכול אני עמהם שנאמר לו צר א"ת לו צר אלא לי צר שנאמר (ישעיהו מ"ט:ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר לכך נאמר קומי רני בלילה וגוי מאי שפכי כמים לבך נכח פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה

נוכח אלה וגוי (מלכים א כ':כ"ט) מה להלן פניהם של אלו נוכח פניהם

...

OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain)

73 ה' צלך

"ה' צלך". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך שה' מגיב ללימודו של האדם כמו צל.

תהילים קכ"א:ה'5 Psalms

ה' שְׁמֶרְךָ ה' צֶלֶךְ עֲלֵי־יָד וְיָמִינְךָ:

The L-RD is thy keeper; The L-RD is thy shade upon thy right hand.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכא, ה.

פסקה 23

74 אני ה' אלקיכם

הפסוק החותם את קריאת שמע: "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". אדמו"ר הזקן מפרש אותו כהוצאתו של כל אדם מן ה"מצרים" שלו.

במדבר ט"ו:מ"א Numbers 15:41

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טו, מא.

פסקה 24

75 ואפי' רשע גמור הוא ממשיך בנפשו האלקית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

"ראה פרדס שער הנשמות סוף פרק יא" הג"ה בגיליון תו"א.

76 ולרשע אמר אלקים

ה' שואל את הרשע איזו זכות יש לו לספר את חוקיו. אדמו"ר הזקן מסביר שמדובר בלימוד שאינו מביא תועלת פנימית.

תהילים נ"ט:16 Psalms 50:16

וְלִרְשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מִהֲלֹךְ לְסַפֵּר חֻקֵּי וְתִשָּׂא בְרִיתִי עָלַי־פִּיד:

But unto the wicked G-d saith: 'What hast thou to do to declare My statutes, And that thou hast taken My covenant in thy mouth?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים נ, טז.

77 ותשלך דברי אחריו

"ותשלך דברי אחריו". משום כך לימודו של הרשע אינו יכול להיכנס לפנימיותו.

תהילים נ"ז:17 Psalms 50:17

וְאַתָּה שְׁנֵאתָ מוֹסֵר וְתִשְׁלַךְ דְּבָרֵי אַחֲרָיִךְ:

Seeing thou hatest instruction, and castest My words behind thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 25

78

וראו כל בשר

"וראו כל בשר יחדיו". לעתיד לבוא תיראה האלקות אפילו לגוף הגשמי.

ישעיהו מ"ה:5 Isaiah 40:5

ונגלה כבוד ה' ונראו כל־בֶּשֶׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דָּבַר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79

הכורע כורע בברוך

הגמרא קובעת שהכורע בתפילה כורע ב"ברוך", וזוקף בשם. אדמו"ר הזקן מסביר שהכריעה מבטאת ביטול כלפי חוץ.

ברכות י"ב א:כ"ד-כ"ו Berakhot 12a:24-26

ואמר רבא בר חיננא [סבא] משמיה דרב: המתפלל, קשהו כורע כורע בברוך, וכשהוא זוקף — זוקף בשם אמר שמואל: מאי טעמא דרב — דקתיב: "ה' זוקף כפופים". מתיב: "מפני שמי נחת הוא".

Rabbah b. Hinnana [the Elder] also said in the name of Rab : When one prays [the Tefillah] and has to bow, he should bow at the word "Blessed" ; and when returning to the erect position, he should do so on mentioning the Divine Name. Samuel asked : What is Rab's reason ? Because it is written, "The L-rd raiseth up them that are bowed down" (ibid, cxlvi. 8). Against this is quoted, "And from before My name he is afraid" (Mal. ii. 5)!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

80

שיראה איסר כנגד לבו

הגמרא אומרת שצריך לכרוע עד שיראה איסר כנגד הלב. אדמו"ר הזקן מפרש שהאיסר מבטא את ההמשכה המגיעה אל הלב.

ברכות כ"ח ב:י"ט-כ"ט Berakhot 28b:19-20

עולא אמר: עד כדי שיִרְאֶה אִיסֵר כְּנֶגֶד לְבוֹ. רבי חנינא אמר: כִּיֵּן שֶׁנֶּעֱנֶה רֹאשׁוֹ — שׁוֹב אֵינִי צָרִיךְ. אִמֵּר רַבָּא: וְהוּא דִּמְצָעַר נִפְשִׁיהּ, וּמִחֻזִּי כִּמְאֵן דְּכָרַע. הֲנִי תִמְנִי סְרִי? תִּשְׁכַּרִי הֲוִיִּן!

'Ulla said : [He must bow] until he sees a ring [of flesh formed] opposite his heart. R. Hannina said : If he lowered his head, more than that is unnecessary. Raba said : That is so, if it gives him pain [to bow low] and he appears like one making obeisance. As to those eighteen benedictions — there are nineteen !

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

81

אוסרי לגפן

"אוסרי לגפן". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו בהמשך הפסוק, לביאור משמעותו של איסר כקשירה.

בראשית מ"ט:11 Genesis 49:11

אֶסְרִי לְגִפְנֵי עֵירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹו כִּבְסֵי בְּיָדוֹ וּבְכַדִּים עֲנִיבֵם סוּתָה:

Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82

הודו על ארץ ושמים

"הודו על ארץ ושמים". הארץ מוזכרת תחילה, ללמד שרצונו של ה' הוא ברובד התחתון.

תהילים קמ"ח:13 Psalms 148:13

יְהִלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' בִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְכֹדוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יג.

83

נעוץ סופן בתחלתן

המאמר ההוא מסביר את "תחילתן נעוצה בסופן" באמצעות אור ישר, שבו העליון נעלה יותר, ואור חוזר, שבו התחתון נעלה יותר, כך שה"רגלי" נקראת "ראש". הדבר מבהיר מדוע הארץ, האחרונה בבריאה, ראשונה במחשבה.

הערת קה"ת

ס"י פ"א מ"ז. וראה לעיל א, ב ובמ"מ לשם.

84

נעוץ סופן בתחלתן

ספר יצירה אומר שסוף הספירות נעוץ בתחילתן. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי ללמד שהרובד התחתון ביותר מושרש בכוונתו הראשונה של ה'.

ספר יצירה א:7 Sefer Yetzirah 1:7

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

85

ארץ נבראת תחלה

בית הלל אומרים שהארץ נבראה תחילה. אדמו"ר הזקן מפרש שהארץ הייתה ראשונה במחשבתו של ה'.

חגיגה י"ב א:ט"ז-י"ז Chagigah 12a:16-17

תנו רבנן, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: שָׁמַיִם נִבְרְאוּ תַּחְלָה וְאַחֵר כֶּה נִבְרְאתָ הָאָרֶץ, שְׁנֵאֲמַר: "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ". וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: אֶרֶץ נִבְרְאתָ תַּחְלָה וְאַחֵר כֶּה שָׁמַיִם, שְׁנֵאֲמַר: "בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹקִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם". אֲמָרוּ לָהֶם בֵּית הֶלֶל לְבֵית שְׁמַאי: לְדַבְּרֵיכֶם, אֵדָם בּוֹנֶה עֲלֵיָהּ וְאַחֵר כֶּה בּוֹנֶה בֵּית? שְׁנֵאֲמַר: "הַבּוֹנֶה בְּשָׁמַיִם מְעֻלּוֹתָיו וְאֶגְדּוֹתָיו עַל אֶרֶץ יִסְדָּה". אֲמָרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הֶלֶל: לְדַבְּרֵיכֶם, אֵדָם עוֹשֶׂה שְׂרָפְרָף, וְאַחֵר כֶּה עוֹשֶׂה ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יב, א.

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. CC BY 4.0: תרגום.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Mikraot Gedolot (Public Domain); London "Chaldee Paraphrase," 1871 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 (הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/chayei-sarah/1/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק